

1986/87:68

Prot. 1986/87:68
10 februari 1987

Tisdagen den 10 februari

Kl. 15.00

*Om affärsbankernas
stöd till forskning vid
universitet och hög-
skolor*

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 2 innevarande månad.

2 § Upplästes följande inkomna skrivelse:

Till riksdagen

Härmed ansökes om förlängd föräldraledighet t. o. m. den 30 april 1987.

Stockholm den 3 februari 1987

Mona Sahlin

Denna anhållan bifölls av kammaren.

Tredje vice talmannen anmälde att *Christina Pettersson* (s) även under denna tid skulle tjänstgöra som ersättare för *Mona Sahlin*.

3 § Svar på interpellation 1986/87:135 om affärsbankernas stöd till forskning vid universitet och högskolor

Anf. 1 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Karin Ahrland har frågat mig:

1. Har affärsbankernas styrelser garanterat pengarna trots att bolagsstämmorna inte hörts?
2. Om så inte är fallet och bolagsstämmorna säger nej, kommer regeringen i så fall att medelst budgeten anslå medel för motsvarande ändamål?
3. Har regeringen för avsikt att ta initiativ till fler övenskommelser med näringslivet om fonder för särskilda ändamål?

Svaret på Karin Ahrlands samtliga frågor är nej. Men den inramning Karin Ahrland ger sina frågor förtjänar en kommentar. Interpellationen andas uppfattningen att det skulle vara något hittills okänt att näringslivet i allmänhet och bankerna i synnerhet genom donationer främjar vetenskap och forskning. Sådana donationer skulle dessutom innebära att statens inkomster och utgifter i motsvarande mån inte regleras över budgeten och

därmed hindra riksdagen att fullgöra sina uppgifter enligt regeringsformen.

Jag vill därför påminna om att donationer av detta slag har en lång tradition i Sverige. Den största privata stiftelsen för stöd till vetenskap och forskning har sitt ursprung i en svensk affärsbank. Såvitt jag vet har ingen tidigare hävdad att denna utveckling stått i strid med den av Karin Ahrland liksom av mig hävdade uppfattningen att statens inkomster och utgifter skall regleras över budgeten.

Om man anser att enskilda donationer, exempelvis till universitet och högskolor, är liktydiga med att donatorn förfogat över statliga inkomster, som bara regleras över budgeten, har man i själva verket anslutit sig till uppfattningen att varje enskild inkomst, t. ex. affärsbankernas vinster, tillhör staten. Jag trodde att Karin Ahrland företrädde en mer liberal ståndpunkt.

Anf. 2 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret. Låt mig också tillägga att när jag fick nej som svar på min tredje fråga tackar jag inte bara av den artighet som traditionen bjuder att vi visar varandra här i kammaren. Jag noterar ju att finansministern med det tredje nejdet har sagt ifrån att regeringen inte kommer att ta kontakt med någon annan gren av näringslivet för att föreslå liknande manövrer som dem med affärsbankerna i höstas.

Sedan måste jag dess värre konstatera att svaret – för att använda finansministerns egen vokabulär – "andas" en viss irritation över min interpellation angående den här affären, och det förvånar mig något.

Finansministern som stundom, åtminstone inom sig, måste umgås även med beska sanningar borde inte vara förvånad över att den s. k. överenskommelsen mellan regeringen och affärsbankerna om forskningsstiftelser blir utsatt för kritik.

Låt mig också i hederlighetens namn gärna understryka att den kritiken drabbar både regeringen och affärsbankernas styrelser, om än på olika sätt, och här i riksdagen håller jag mig till regeringen. Låt mig därför något kommentera den "inramning" finansministern å sin sida gav sina tre nej.

I finansplanen, som jag citerade i interpellationen, skriver Kjell-Olof Feldt: "Regeringen har kommit överens med representanter för de svenska affärsbankerna -- --". Det är alltså fråga om ett slags avtal med alla affärsbanker. Det är inte fråga om någon jubileumsstiftelse eller liknande i *en* affärsbank utan om alla Bankföreningens medlemmar. Det är heller inte ens en offentlig hemlighet att förslaget om stiftelserna kom från regeringen, inte från donatorerna, bankerna.

På presskonferensen sade Bankföreningens ordförande enligt pressuppgifter, som jag vill tro på, att "resultatutvecklingen gjort oss mera mottagliga för det här förslaget". Det yttrandet, liksom statsministerns vid samma tillfälle uttalade bekymmer att klara förbättringar för universiteten över budgeten, kan jag bara tolka på ett sätt: bankerna har varit rädda för att råka ut för någon ny typ av engångsskatt, riktad mot deras företagsform. Regeringen har, å sin sida, inte heller vågat ta en ny engångsskattedebatt utan i stället tagit kontakt med bankerna direkt.

Finansministern ger mig i svaret också en "lektion" om tidigare donatio-

ner. Då noterar jag att Kjell-Olof Feldt, som ju ändå stundom inom sig själv umgås med sanningen, inte påstår att t. ex. den största privata stiftelsen, som han hänvisade till, kom till på den dåtida regeringens initiativ.

Till sist: När Kjell-Olof Feldt i sista delen av svaret pådyvlar mig en uppfattning som han vet att jag inte har och sedan polemiserar mot den, blir jag bara besviken. Den sortens demagogi är visserligen inte alls ovanlig i Kjell-Olof Feldts parti, men jag trodde, och har hittills trott, att herr Feldt själv höll sig för god för den.

Jag har velat, herr talman, ha svar på tre frågor, och det har jag fått. Med ett audiatur et altera pars tänker jag gå vidare och ställa frågor till den andra parten.

Anf. 3 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag vill trösta finansministern med att jag inte gick upp i debatt vid fel tidpunkt. Jag skall visserligen få svar på min interpellation om en stund, men jag avser verkligen att nu från denna talarstol kommentera detta interpellationssvar. Det finns nämligen en formulering i svaret som gör mig intresserad av att få svar på en följdfråga som är ytterst naturlig. Finansministern kallar den s. k. överenskommelsen uppenbarligen för en donation, dvs. finansministern har i sitt sinne bestämt sig för att det här är någonting slutgiltigt, trots att finansministerns nej till den första frågan innehöll ett klart erkännande av att det är bolagsstämmorna som bestämmer och att det som man allmäneligen kallar överenskommelsen är till intet förpliktande. Banklagstiftningen innehåller ju regler som är till för att skydda bankkapitalet och lägger därför i sista hand ansvaret för vinstfördelningen hos bankstämmorna.

Jag skulle alltså vilja fråga finansministern vad regeringen avser att göra för den händelse de som har rätten att till sist besluta i denna fråga bestämmer sig för att säga nej till överenskommelsen, alltså om de ändrar på den värdering som finansministern ger uttryck för av den här överenskommelsen som donation. Avser regeringen då att komma tillbaka med någon annan form av förslag till bankindustrin, eller får vi se ännu ett förslag om en engångsskatt? Jag kan till finansministerns information meddela att jag har väckt en motion under årets allmänna motionstid som syftar till att förhindra att sådana här överenskommelser kan träffas och som alltså syftar till att garantera att banklagstiftningens innehåll verkligen efterlevs, dvs. att bolagsstämmorna får besluta över bankers vinstmedel.

Anf. 4 ANDERS BJÖRCK (m):

Herr talman! Frågan om den s. k. bankdonationen är anmäld till riksdagens konstitutionsutskott för dechargegranskning. Jag tycker att det är alldeles självklart att finansministern vid den granskningen skall få möjlighet att redogöra för tillkomsthistorien. Enligt de uppgifter som kommit mig till del startade diskussionen i samband med Världsbanksmötet i Washington, där såväl herr finansministern som ordföranden i S-E-Banken, Curt Olsson, deltog. Där lär den här tanken och diskussionen i frågan för första gången ha kommit upp. I vilken av dessa båda herrars huvuden saken kom upp får väl granskningen måhända utvisa.

Herr talman! Jag tycker att det är självklart att såväl finansministern som representanter för Bankföreningen får möjligheter att direkt inför konstitutionsutskottet ge sin syn på den här frågan.

Det kan tyckas att konstitutionsutskottet inte skall granska denna typ av frågor. Jag har i massmedia sett åsikter av det slaget. Jag tycker emellertid att det är väldigt viktigt att en sådan granskning kommer till stånd, inte minst med tanke på att riksdagen självfallet har ett ansvar när det gäller denna typ av forskningsstiftelser. Riksdagen har slagit fast en forskningspolitik. Det är då viktigt att se i vilken utsträckning denna typ av initiativ passar in i sammanhanget.

Herr talman! Att jag inte försöker pressa herr finansministern på en rad besked här – jag har haft tillfälle att ta del av intressanta dokument i sammanhanget – beror uteslutande på att jag tycker att konstitutionsutskottet måhända är en lämpligare scen för en första omgång i denna fråga.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellationerna 1986/87:154 och 163 om försäljningar av statliga förlustbolag

Anf. 5 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Nic Grönvall har frågat mig på vilket sätt jag anser att försäljningar av statliga förlustbolag är mer acceptabla än försäljningar av allmännyttiga bostadsföretag. Per Westerberg har frågat industriministern hur han ser på handel med statliga förlustbolag och om försäljningen av sådana bolag beaktades vid beräkningen av erforderliga kapitaltillskott till Svenska Varv våren 1986. Nic Grönvall och Per Westerberg har vidare frågat om det är aktuellt med åtgärder i syfte att förhindra fortsatta försäljningar av statliga förlustbolag.

Per Westerbergs interpellation till industriministern har överlämnats till mig. Jag besvarar Nic Grönvalls och Per Westerbergs interpellationer i ett sammanhang.

Aktiebolag och ekonomiska föreningar har rätt att utnyttja en skattemässig förlust under en följande tioårsperiod. Vissa begränsningar har införts i fråga om förlustavdrag efter ägarbyten. Efter en översyn av reglerna för några år sedan (Ds Fi 1983:1, prop. 1983/84:63) infördes bl. a. en spärregel som tar sikte på att förhindra att förluster i s. k. skalbolag utnyttjas efter det att aktierna i bolaget bytt ägare.

Reglerna om förlustavdrag gäller också de allmännyttiga bostadsföretagen. Dessa drivs utan enskilt vinstsyfte. Beskattningen sker enligt en schablonmetod. Som intäkt tas upp 3 % av fastigheternas taxeringsvärde, och avdrag medges för räntekostnader och tomträttsavgälder. Schablonbeskattningen leder regelmässigt till att de allmännyttiga bostadsföretagen visar stora skattemässiga underskott. Dessa kan normalt inte utnyttjas under följande år. En försäljning som leder till att bostadsföretaget blir beskattat enligt vanliga regler ger helt andra möjligheter att utnyttja förlustavdragen.

Det är alltså i praktiken först vid ett byte av beskattningsprincip som

förlusterna i det tidigare allmännyttiga bostadsföretaget kan utnyttjas. Regeringen har inte ansett det motiverat att förlustavdragsreglerna skall få användas i sådana fall. De försäljningar av statliga bolag som Nic Grönvall och Per Westerberg syftar på saknar inslaget av byte av beskattningsprincip som förutsättning för förlustavdrag. Eventuella yrkanden om förlustavdrag prövas av skattemyndigheterna bl. a. mot bakgrund av den inledningsvis nämnda spärregeln.

Det kapitaltillskott till Svenska Varv som föreslogs i proposition 1985/86:120 baserades på att företagets soliditet i stort skulle återställas till nivån tre år tidigare. Vid bestämmandet av kapitaltillskottets storlek togs inte hänsyn till affärstransaktioner av det aktuella slaget.

Som jag tidigare nämnt har en översyn av reglerna om förlustavdrag vid ägarbyten gjorts för några år sedan och resulterat i lagstiftning. Denna lagstiftning skiljer inte på statligt ägda företag och andra företag. Jag ser ingen anledning att lägga några särskilda synpunkter på försäljningar av statligt ägda företag. Jag utgår från att reglerna om förlustavdrag aktualiseras i den utredning som nu ser över hela företagsbeskattningen. Några ytterligare åtgärder är inte aktuella för närvarande.

Anf. 6 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret.

Jag skulle vilja inleda denna debatt – om det nu blir någon – med att konstatera att man kan ha olika uppfattning om förlustavdrag och rätten att utnyttja sådana efter det att ägarskifte har skett. Det avgavs ju reservationer vid behandlingen av regeringens proposition om ändring i lagen om förlustavdrag. Vi moderater reserverade oss mot spärregeln för skalbolagen just därför att vi menar att förlustavdrag är en del av en omstrukturering av en företagsamhet och kan vara gynnsamma för Sveriges näringsliv och ekonomi i stort. Det är inte fråga om skatteflykt utan om att utnyttja möjligheterna till skatteplanering, ofta på ett sådant sätt att inkomster i ett senare skede kan ge utrymme för eftertraktade investeringar. Vi har därför en i grunden positiv syn på möjligheterna och rätten att utnyttja förlustavdrag även efter ägarbyten.

Men man kan enligt min mening inte ha olika uppfattning om dubbelmoral. På något vis ligger det ett uppenbart inslag av dubbelmoral i att vår regering reagerar med en väldig fart i ett fall av försäljning eller överlåtelse av ett förlustbolag, medan den i andra fall, när regeringen själv är den verkliga ägaren, låter sådana transaktioner ske och då gärna såsom en del av någonting som regeringen sedan vill glänsa med.

Jag tänker här på Uddevallapaketet. Regeringen var i det fallet mycket stolt över uppgörelsen med AB Volvo, som skulle ge Uddevallaregionen ett bra stöd i den svåra situation som uppkommit. En väsentlig del av den uppgörelsen med Volvo var just försäljningen av varvsbolaget, som innehöll en mycket stor förlust, vilken Sveriges största bolag, AB Volvo, således kunde tillgodogöra sig. Då var det lämpligt och bra politik att handla med förlustbolag.

Senare har vi fått se hur en precis likadan transaktion genomfördes, nämligen när Götaverken Arendal sålde sitt gamla bolag. Sedan detta tömts

på varvsrörelsen och de tillgångar som var nödvändiga för varvsverksamhetens fortsättning såldes det tillsammans med, om jag minns rätt, litet mark, och köparen fick också överta en gigantisk förlust. Bolaget såldes till AB Volvo, som kunde utnyttja förlusten och därmed ta bort vinster ur den egna verksamheten.

Så inträffar försäljningen i Göteborg av ett bostadsbolag. Nu blir det helt plötsligt klandervärt att utnyttja möjligheterna till förlustavdrag. Det är detta jag kallar för dubbelmoral.

Den räddningsplanka som regeringen nu tillgriper för att åstadkomma detta klandervärda är att tala om att man skall byta beskattningsprincip. Den paragraf som avses är 2 § i lagen om statlig inkomstskatt, som anger vilken metod som skall läggas till grund för inkomstberäkningen. Men här handlar det sannerligen inte om någon ny beskattningsprincip. Den paragrafen anger ett sätt att bestämma inkomstberäkningen. Min fråga till finansministern är därför: På vilket sätt anses just schablonmetoden vara så helig att det nu plötsligt blir tal om en annan skatteprincip?

Man undrar vilken den verkliga grunden är till att regeringen har reagerat så häftigt på den nämnda försäljningen av det göteborgska bostadsföretaget. Kände sig regeringen trampad på tårna efter den kritik som riktades mot Uddevallapaketet, så att regeringen nu är angelägen om att skydda sig från att få ännu ömmare tår? Eller var det så att AB Volvo kunde utöva tryck på regeringen när regeringen skulle göra upp om Uddevallapaketet och försäkra sig om Volvos medverkan? Kunde Volvo på det sättet pressa sig till den förmån som uppgörelsen trots allt innebar för företaget?

Det skulle vara värdefullt om finansministern ville hjälpa oss att förstå litet bättre varför det blev så viktigt med ett agerande den här gången, men inte de andra gångerna.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 7 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret på min interpellation. I interpellationen, riktad till industriministern, har jag framställt tre frågor:

1. Hur ser industriministern på handeln med statliga förlustbolag?
2. Ingick försäljningen av statliga förlustbolag som en del i beräkningen av erforderliga kapitaltillskott till Svenska Varv våren 1986?
3. Avser industriministern vidta några åtgärder i syfte att undvika fortsatt handel med statliga förlustbolag?

Min interpellation är föranledd av bl. a. de två affärer som Nic Grönvall var inne på, nämligen försäljningen av Uddevallavarvet, framför allt dess förlustavdrag i samband med Volvos etablering i Uddevalla, och Arendals försäljning av en del av sin mark och sitt fastighetsbestånd för att på det sättet få in nytt kapital samtidigt som man som huvudsaklig substans i affären sålde sina tidigare förluster, dvs. förlustavdragen. En tredje affär är den då Kockums med dess markinnehav såldes till Saab tillsammans med avsevärda

förlustavdrag. Kockums- och Uddevallaaffärerna har åtminstone varit uppe till behandling i kammaren, medan däremot Arendalsaffären inte har varit det.

Jag riktar, herr talman, ingen kritik mot företagsledningarna i sig. De har handlat enligt gällande lagstiftning. Däremot måste man tycka att det var mycket märkligt att dessa företag, sedan de efter riksdagsbeslut fått kapitaltillskott direkt utbetalda, kunnat utnyttja de förluster, som de redan fått täckta genom riksdagsbeslutet, för att kunna sälja förlustbolagen och därmed erhålla ytterligare kapital.

Finansministern har svarat på min andra fråga till industriministern, att man inte hade tagit med försäljningen av statliga förlustbolag i beräkningen av kapitaltillskottet till Svenska Varv. Jag tycker att det finns anledning att komma ihåg den s. k. lex Kockum, där det genom en explicit lagstiftning i samband med att staten köpte varvsrörelsen i Kockums 1979 klart lades fast att det gamla moderbolaget inte skulle få utnyttja sina tidigare förlustavdrag. I det fallet var alltså regering och riksdag beredda att skrida till aktion. När staten betalade de förluster Kockums tidigare hade gjort skulle inte företaget ovanpå detta få göra sina förlustavdrag eller sälja dem. Jag tycker att parallellen är påtaglig till de affärer som nu försiggår bland de statliga förlustbolagen.

Jag är medveten om att dessa ämnen ligger på gränsen mellan finansministerns och industriministerns områden, men i och med att finansministern tagit sig för att svara på industriministerns vägnar måste jag nu ställa frågan om den fortsatta handeln med statliga förlustbolag. Det har som bekant gjorts utomordentligt stora förluster i de statliga företagen under den senaste tioårsperioden. Detta gäller ASSI, Svenskt Stål, Svenska Varv och i synnerhet Zenit Shipping AB. Det finns då anledning att fråga sig om man skall tolka industriministerns tystnad och därmed även finansministerns tystnad i denna fråga som ett tyst medgivande till att fortsatt handel med statliga förlustbolag skall komma till stånd. Det innebär i så fall att en fortsatt strid ström av industristödsmiljoner går ut, utan att riksdagen har någon möjlighet att i sig påverka detta. Den prövning som riksdagen har gjort av det kapitaltillskott som redan gått till företagen åsidosätts därmed mycket kraftigt i och med att man, som jag ser det, via skattereglerna kan komma i åtnjutande av ytterligare kapital.

Herr talman! Man väntar närmast på om det är något nytt gigantiskt klipp i och med försäljningen av Zenit Shipping AB:s utomordentligt stora förlustavdrag som vi skall få bevittna här inom kort.

Anf. 8 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Nic Grönvall säger sig inte förstå varför man kan kalla schablonmetoden för en skatteprincip. Nu vet jag inte i vilken utsträckning en strid om ord leder någon vart, men enligt min mening är det en ganska stor principiell skillnad mellan att bli beskattad för den faktiska inkomsten och att beskattas för en schablonmässigt beräknad inkomst. Om man någonstans i vår skattelagstiftning kan urskilja två principer – ibland är det inte alldeles lätt – tycker jag definitivt man kan göra det här. När man utgår från att intäkten för de schablonbeskattade allmännyttiga bostadsföretagen är 3 %

Prot. 1986/87:68
10 februari 1987

*Om försäljningar av
statliga förlustbolag*

av taxeringsvärdet trots att som vi vet räntenivån under de senaste åren har legat mellan 10 och 15 %, är det uppenbart att denna beskattningsmetod måste leda till stora avdragsgilla förluster om man helt plötsligt byter metod så att förlusterna skall sättas in i det sammanhang där man beräknar skatten på den faktiska inkomsten. Jag tycker den motivering jag anger är utomordentligt hållbar.

Per Westerberg förstår jag inte heller riktigt. Han vill bara stoppa handeln med statliga förlustbolag, medan moderata samlingspartiet vill ha bort alla spärrar som i dag finns för handeln med sådana bolag. Han hävdar att Götaverken Arendal genom att i samband med försäljningen av viss mark till Volvo också överföra förluster till Volvo har kommit på ett sätt att föra industristöd i mångmiljardklassen vidare till ett privat företag. Det faktiska läget är – såvitt jag vet – att Götaverken-Arendal inte har erhållit något kapitaltillskott från sitt moderbolag sedan 1979. Företaget har sedan dess, fram till 1986, varit vinstgivande. De förluster som nu utnyttjas härrör alltså till betydande del från tiden innan varvet blev helstatligt.

Både Nic Grönvall och Per Westerberg vill ha mig att uttala diverse fördomanden över agerandet i de enskilda statliga bolagen. Det gör jag inte.

Regeringen har definitivt aldrig försökt recensera enskilda beslut i de statliga bolagsstyrelserna. Vi har alltså inte heller sagt att Uddevallavarvets och Götaverken Arendals affärer med Volvo har varit lämpliga eller bra. Som ägare har vi ansett att vi inte i tid och otid skall recensera enskilda beslut tagna i de statliga företagen. Detta är såvitt jag vet en princip som även privata ägare upprätthåller. Den dag vi inte är nöjda med det sätt varpå företagen sköts har vi att agera på det sätt bolagsordningen föreskriver.

Slutligen, herr talman: Jag förstår inte i vilka idémässigt grumliga källor man fiskar när man försöker framställa det som så, att en lagstiftning skulle vara utomordentligt fin när det gäller privatägda företag medan samma lagstiftning inte får tillämpas på statliga företag.

Anf. 9 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag kanske kan få lov att börja med det sista uttalandet. Vi talar här inte alls för att det skulle gälla olika lagstiftning för olika skattskyldiga. I stället efterlyser vi orsaken till att det plötsligt blev olovlig skatteplanering att köpa bostadsföretag i Göteborg, när det tidigare, då staten var säljare, var en lovlig skattetransaktion.

Jag begär inga fördomanden av bolagsledningarna – de har handlat inom ramen för sitt ansvar, och kanske t. o. m. fullgjort det på ett bra sätt. Det jag efterlyser är motiveringen till att kommunen Göteborg skall behandlas annorlunda än staten i sin ägarroll. Kommunen Göteborg skulle, om man finge sälja sina bostadsbolag, få in tillgångar som skulle tillfalla kommunens invånare. Nu vill inte finansministern tillåta det. Skälen är fortfarande otydliga, eftersom det sannerligen inte nödvändigtvis måste kallas för en annorlunda beskattningsprincip när man i det ena fallet tar ut skatt efter verklig inkomst och i det andra fallet efter schablonmetoden.

Det vi efterlyser är en rimlig förklaring till varför det var klandervärt av Göteborgs kommun att tillgodogöra sig värdet av förlustavdrag medan det inte var det i de fall då staten var inblandad.

Anf. 10 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Jag har inte recenserat företagsledningarna. Jag har i mitt huvudanförande klart sagt ut att dessa har handlat efter bästa förmåga. Jag har inget som helst klander att rikta mot företagsledningarna. De har utnyttjat de regler som finns. Däremot har jag ställt ett antal frågor till industriministern om det lämpliga i en fortsättning av handeln med statliga förlustbolag. Även om förlusterna vid Arendalsvarvet har uppkommit under den tid då företaget var privatägt, utgör detta inget skäl – staten har ju fått gå in i moderbolag och har även sanerat Arendal tidigare med skattepengar – till att man därutöver skall få göra dessa extra förlustavdrag. Vad saken handlar om, och det togs upp till behandling i samband med lex Kockum, är att man i praktiken har velat göra kapitaltillskotten från riksdagen mer eller mindre skattepliktiga för att få kontroll över vad den svenska riksdagen verkligen lämnat i kapitaltillskott till resp. bolag.

Det är för framtiden jag är orolig, med tanke på de utomordentligt stora kapitaltillskott som lämnats till olika statliga företag och med tanke på att man här tyst sanktionerar en fortsatt handel eller – om man nu vill använda ett litet fulare uttryck – spekulaton i förlustavdrag i olika former. Det tycker jag är allvarligt.

När det gäller Zenit Shipping AB – en sak som jag har tagit upp så många gånger i denna kammare – som verkligen har stora outnyttjade möjligheter till förlustavdrag, undrar jag om det skall bli ytterligare handel med dessa.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1986/87:143 om polisdistriktsindelningen i Stockholms län

Anf. 11 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Göran Ericsson har frågat mig om jag är beredd att se över den polisdistriktsindelning som för närvarande råder i Stockholms län. Göran Ericsson har vidare frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att säkerställa service och krav på säkerhet för dem som bor i de allra nordvästligaste delarna av Stockholm, såsom Akalla, Kista m. fl. områden.

Göran Ericsson tar i sin interpellation upp ett flertal intressanta och viktiga frågor. Jag vill för egen del slå fast att polisverksamheten, liksom all annan offentlig verksamhet, fortlöpande måste anpassa sig till de förändrade krav och nya önskemål som medborgarna har på service och tillgänglighet i olika avseenden. Det är på samma sätt alldeles självklart att sådana frågor som distriktsindelning och lokalisering av polisverksamheten måste beaktas i samhällsplaneringen och att samhällets utveckling också måste återspeglas inom polisen, t. ex. genom att polislokaler öppnas i nybyggda stadsdelar.

Genom den nyligen genomförda polisreformen har de lokala polismyndigheterna getts en betydande frihet att själva besluta om förläggning av polisverksamheten och om indelningen av verksamhetsområden inom distriktet. För vissa frågor krävs emellertid ställningstaganden från regeringens sida, t. ex. när det gäller distriktsindelningen.

De konkreta frågor som Göran Ericsson tar upp om distriktsindelningen i Stockholms län m. m. har inte aktualiserats under det långvariga utredningsarbetet rörande polisväsendet som ganska nyligen avslutades. Enligt min mening bör dessa frågor i nuvarande läge i första hand diskuteras av de lokala och regionala politiska instanserna inom länet, vilka ju har att företräda dem som närmast berörs. Skulle detta leda fram till sådana önskemål som Göran Ericsson för fram, kommer jag självfallet att vara lyhörd för dessa i den utsträckning det faller på regering eller riksdagen att besluta. Enligt vad jag har erfarit pågår också sådana diskussioner rörande tillgången på poliser i de nordvästra delarna av Stockholms stad.

Anf. 12 GÖRAN ERICSSON (m):

Herr talman! Inledningsvis vill jag tacka statsrådet för svaret på mina frågor i interpellationen. Om jag skall ge mig på att recensera justitieministerns svar, måste jag säga att det möjligen kan inrymmas i termen den obotfärdiges förhinder. Justitieministern ger mig rätt när det gäller min argumentation i interpellationen. Så långt är allting bra. Regeringen tycks alltså, liksom jag själv har gjort, inse problemen, och dem börjar nu också en allt större del av befolkningen i de nordvästra områdena i Stockholm att inse. Men efter denna bekännelse skjuts problemen över till de lokala organen inom polisen. Situationen är nu den, herr talman, att polisberedningen i sitt arbete tycks ha förbigått denna fråga. Ansvarigt statsråd inser problemen och är inte desto mindre väl förtrogen med dem, men så hänvisar han till diskussioner på det lokala planet.

Herr talman! Jag tänker inte låta justitieministern komma undan denna fråga så lätt. Frågan om polisdistriktens indelning är, vilket justitieministern vidgår, en fråga för regeringen – det är knappast en lokal fråga.

I Stockholm är situationen den att en bebyggelse där det bor 69 164 personer – den 31 december 1986 – står utan polisstation. Det är ett ostridigt faktum. Detta motsvarar nästan exakt antalet invånare i Kristianstads kommun, och jag kan föreställa mig det folkuppror som skulle bli följden om polisen i Kristianstad drogs in och kommunen skulle få service från någon annan polismyndighet i närheten.

Min något blygsamma fråga är den, om detta Kristianstad i Stockholms nordvästra hörn kunde få en filialstation som vore öppen dagtid och kvällstid, så att folk i området, utan närmast gigantiska mödor, kunde komma i kontakt med en polisman och att övervakningsfordon i området kunde stanna kvar under rasten. Eller vore det möjligt att ändra polisdistriktsindelningen, så att näraliggande polisstationer fick övervakningsansvar, i detta "övergivna" område med tämligen frekvent ordningsbrottslighet? Dessa frågor är berättigade, vilket justitieministern vidimerar i sitt svar, men han ger ändå inget besked.

Man måste fråga sig vari hindret för regeringen ligger. Personligen kan jag när det gäller frågan om filialstation exempelvis i Kistaområdet försäkra justitieministern och regeringen om att de i den frågan har polisstyrelsens i Stockholm fulla stöd. Det är inte särskilt länge sedan jag tillsammans med borgarrådet Cederschiöld diskuterade denna fråga, och polisstyrelsen i Stockholm är enig om att här behövs en polisstation. Jag tror inte heller att en

sundare polisdistriktsindelning i Stockholms län skulle stöta på något större lokalt motstånd, alldenstund en sådan indelning syftar till att förbättra tillgängligheten och övervakningen för invånarna.

Herr talman! Detta är en fråga inte bara för polisen, för regeringen, för riksdagen eller för mig, utan det är en oerhört väsentlig fråga för inte minst de gamla, de handikappade och de svaga som bor i sådana här områden – människor som inte har råd att ha bil och kan köra till Vällingby. De kanske inte vågar eller kan anmäla sådant som borde anmälas, på grund av att avståndet till och mödan att ta sig till en polisstation är så oändliga. Det är då en uppgift inte minst för regeringen att se till att dessa människor får en sådan övervakning och tillgänglighet till polis i området som är normal i det svenska samhället och övriga städer i Sverige.

Kvar står frågan: Vilka åtgärder är statsrådet beredd att vidta för att säkerställa service och krav på säkerhet för dem som bor i de nordvästligaste delarna av Stockholm, såsom Akalla, Kista m. fl. områden?

Anf. 13 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Detta med decentralisering är svårt. Beslut har fattats om en decentraliserad polisorganisation, och om vi menar allvar med den decentraliseringen skall vi inte omedelbart därefter lyfta av de lokala organen deras ansvar. I vissa av de frågor som Göran Ericsson tar upp kan polisdistriktet självt fatta beslut, och i vissa andra frågor står det polisdistriktet fritt att ta initiativ och lämna förslag till regeringen. Jag har inte för avsikt att nu i första hand ta ifrån Stockholms polisdistrikt detta ansvar.

Anf. 14 GÖRAN ERICSSON (m):

Herr talman! Jag har inte heller avsett att förändra den ordning med lokalt inflytande som nu råder. Det handlar om att polisstyrelsen i Stockholm icke förfogar över de medel och de resurser som erfordras för att uppföra en polisstation i detta s. k. övergivna område. Min slutsats är då närmast logisk: Om polisstyrelsen inte har dessa resurser, måste indelningen av polisdistriktet förändras så att näraliggande polisstationer i andra polisdistrikt kan få detta "övergivna" område att falla inom just deras område, för att övervakningen åtminstone nödortfikt skall bli vettig. Det är måhända ibland ett bekymmer med lokalt inflytande. Men om man vill göra det till ett stort bekymmer är det mycket lätt. Vill man försöka lösa problemet är det kanske litet svårare. Det var den svårare vägen jag hade trott att regeringen skulle gå.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1986/87:153 om utredningen om mordet på Olof Palme

Anf. 15 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Mot bakgrund av – som Jörn Svensson uttrycker saken – det nya läget i arbetet med Palme-mordet, har Jörn Svensson ställt följande frågor till mig:

1. Vad ämnar regeringen vidta för åtgärder med anledning av förhållandena inom säkerhetspolisen?
2. Vad avser regeringen göra för att förbättra den politiska analysen av Palme-mordets bakgrunder?
3. Vilka slutsatser kan dras av obduktionsprotokollet?
4. Har justitiedepartementets representant i Palme-gruppen medverkat till resurskoncentrationen på "huvudspåret"?
5. Vad avsåg statsrådet Gradins besök i Turkiet?

Jag har vid ett flertal tillfällen tidigare slagit fast att ansvaret för utredningen av mordet på statsminister Olof Palme faller på de berörda myndigheterna. Jag avser mot denna bakgrund inte nu här i kammaren att kommentera eller på annat sätt lämna synpunkter på hur myndigheterna i olika avseenden har löst sina uppgifter. Jag vill emellertid erinra Jörn Svensson om att den av regeringen tillsatta juristkommissionen har i uppdrag att ta fram ett kvalificerat underlag för att möjliggöra sådana bedömningar som Jörn Svensson aktualiserar i sina tre första frågor. Juristkommissionen kommer inom den närmaste tiden att avsluta sitt grundläggande arbete. Det finns därför inte skäl för regeringen att nu vidta några ytterligare åtgärder i denna del.

När det gäller Jörn Svenssons fjärde fråga vill jag erinra om att jag tidigare här i kammaren har redovisat att jag ser det som min skyldighet att följa spaningsläget och att hålla mig och regeringen informerad i ärendet även i övrigt. Jag har därvid särskilt beaktat de säkerhetsaspekter som gör sig gällande, liksom ärendets karaktär av nationell angelägenhet.

Detta har hittills skett i första hand genom att länspolismästaren Hans Holmér och överåklagaren Claes Zeime fortlöpande till mig har redovisat resultatet av myndigheternas arbete. Vidare har polismyndigheten i Stockholm berett en företrädare för justitiedepartementet tillfälle att närvara vid ledningsgruppens sammanträden för att på ett enkelt och praktiskt sätt kunna inhämta dagsaktuell information i de frågor som har bedömts vara av betydelse för de syften som jag nyss redovisade.

Mot bakgrund av Jörn Svenssons antydningar om att regeringen haft inflytande på polisens arbete vill jag alltså uttryckligen slå fast att varken jag eller någon annan företrädare för regeringen eller regeringskansliet någonsin till de ansvariga myndigheterna har lämnat synpunkter på eller på annat sätt sökt styra inriktningen av utredningsarbetet.

Jag kan slutligen, med anledning av Jörn Svenssons femte fråga, upplysa om att statsrådet Anita Gradin, inom ramen för en studieresa avseende FN:s flyktingkommissariats verksamhet i Mellersta Östern och i Asien, i februari 1986 gjorde ett kort besök i Turkiet för att studera flyktingkommissariats verksamhet rörande flyktingar från Iran.

Anf. 16 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Det är nog ingen överdrift, om man säger att Palmeutredningen blev en nationell skandal. Orsaken är givetvis den ödesdigra fixeringen vid en osannolik tes. Strax efter mordet planterade de turkiska myndigheterna ut denna tes, och svensk säkerhetspolis engagerade sig

intensivt för den, med kända destruktiva följder.

Det ställer frågan om säkerhetspolisens kompetens och organisation under debatt. Justitieministern vill inte diskutera detta med hänvisning till att det hör till brottsutredningen. Men frågan har en relevans långt utanför Palme-saken. Justitieministern skall därför få tillfälle att senare diskutera de allmänna aspekterna, eftersom jag har tänkt interpellera honom särskilt om säkerhetspolisen.

Allt detta sammanhänger nära med en annan av mina frågor, som ministern inte heller vill besvara, nämligen de politiska bedömningarna av den internationella terrorismen. Fixeringen vid PKK tycks visa, att man bland myndigheterna i Sverige har ganska svårt att orientera sig i de egendomliga gränsländ uter i Europa där terrorister och kriminella, säkerhetstjänster och högerextremister, etablerade stats- och finansintressen möts och blandar sig. Både i ljuset av Palme-saken och i samband med det internationella antiterroristsamarbete Sverige deltar i är detta intressanta miljöer, där det som synes ske eller det som de olika säkerhetstjänsterna påstår sker kan ha helt andra bakgrunder.

Justitieministern vill heller inte beröra min fråga om den rättsmedicinska undersökningen i Palme-fallet. Jag tror att denna åttityd av tystnad – åtminstone i detta fall – är olycklig. Myndigheterna borde vara mera angelägna om att skapa klarhet om vilka fakta som är kända och icke kända.

För det första tycker många att det har uppstått en sådan osäkerhet hos allmänheten med anledning av utredningens tvister och misslyckanden, att det är en fråga om förtroende och om att få hederlig information, där sådan kan ges. Det är inte bra om allmänheten och dess valda representanter här i riksdagen skall behöva stå vid sidan månad efter månad och se hur en brottsutredning av denna dimension går på sned.

För det andra tror jag det är nyttigt för myndigheterna att i nuvarande läge erinra sig att den svenska allmänheten är en viktig bundsförvant. Ju bättre orienterad den är om fakta i saken, desto större är chansen att någon verkligt väsentlig, ny iakttagelse kan komma fram.

Det är mot den bakgrunden jag frågat om den rättsmedicinska undersökningen. Jag är lekman i denna sak och har inga speciella intressen att personligen bevaka. Jag har bara gjort den reflexionen, att den upphittade ammunitionen svärligen kunnat vara den som använts av skytten. Palmes skador och omständigheterna i övrigt antyder att det rört sig om en mer speciell typ av ammunition. Den rättsmedicinska undersökningen måste rimligen kunna ge besked om detta. Det är ju en viktig ledtråd, och öppen information till allmänheten kan eventuellt ge upphov till tips av verklig betydelse. Tusentals människor i landet besitter värdefull erfarenhet om handeldvapen och ammunition och kan ha synpunkter att ge som tidigare inte kommit fram. Den rättsmedicinska undersökningen borde ju kunna visa – särskilt om det handlat om en expansiv typ av kulor, vilket ju en del omständigheter tycks tyda på – vad för slags material som använts och därmed om ammunitionens ursprung. Man har allt att vinna på klarhet och öppenhet om dessa ting.

Till sist vill jag kommentera min fråga om justitiedepartementets representant i utredningen. Jag har en känsla av att justitieministern har missförstått

Prot. 1986/87:68
10 februari 1987

Om åtgärder mot illegal spritförsäljning i Malmö

mina avsikter på den punkten. Jag vill klart deklarerat, att jag tillhör dem som anser det helt rimligt och självklart att landets regering i en sak av denna dimension har en observatör i utredningen. Vi får inte vara så rädda för ministerstyret att vi låter polisiära myndigheter husera fullständigt fritt i en sak av detta slag. Vad man eventuellt kunde hävda är kanske att man inför den ensidighet som fanns i ett ganska tidigt skede av utredningen borde ha reagerat, åtminstone med någon synpunkt om att det fanns risker i denna fixering, men jag inser att detta ur konstitutionella synpunkter är en känslig fråga, så jag skall inte driva min tes alltför långt. Min fråga i detta stycke var rent sakligt motiverad.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 1986/87:155 om åtgärder mot illegal spritförsäljning i Malmö

Anf. 17 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Ulla Tillander har frågat mig vilka befogenheter jag är beredd att ge polisen för att det skall bli möjligt att på ett snabbt och effektivt sätt ingripa mot den illegala sprithandel i Malmö som beskrivs i interpellationen.

Det problem som Ulla Tillander tar upp har anknytning till turisttrafiken mellan Polen och Sverige. Det förekommer i denna trafik att polska turister gör endagsbesök i Skåne med buss via färjeförbindelsen med Ystad. Turisterna har i allmänhet fått visering för inresa och en dags vistelse här i landet. Den här turisttrafiken har ökat under det senaste året. Det har sålunda förekommit att uppskattningsvis 400–500 polska turister i ett tiotal bussar besökt Malmö samma dag.

En ökad turisttrafik är något som det i och för sig finns anledning att se positivt på. I det här fallet har den emellertid också medfört problem. Polisen och tullen har kunnat konstatera att åtskilliga av dessa turister säljer bl. a. sprit till allmänheten, framför allt i Malmö men också på andra håll i Skåne.

Det är naturligtvis angeläget att på ett effektivt sätt motverka denna spritförsäljning. Gällande lagstiftning ger också utrymme för olika former av ingripanden.

Ingripande kan givetvis ske vid misstanke om brott. Detta förutsätter inte att någon försäljning faktiskt har skett. Redan innehavet av sprit är straffbart, om det är uppenbart att syftet är att den skall säljas olovligen. Det är inte heller tillåtet att ta in sprit i Sverige som är avsedd att försäljas, även om mängden inte är större än den normalt tullfria ransonen.

Enligt polislagen får polisen också avvisa eller avlägsna personer från ett visst område, om de stör eller utgör en fara för den allmänna ordningen eller om det behövs för att avvärja straffbelagda handlingar.

Utlänningslagen ger vidare möjligheter att återkalla viseringen och avvisa turister som deltar i en hantering av det här slaget.

Vad som krävs för att komma till rätta med den typ av problem som Ulla Tillander tagit upp är knappast nya befogenheter för polis eller andra

myndigheter. Som jag ser det gäller det i stället för myndigheterna att inom ramen för gällande bestämmelser hitta lämpliga arbetsformer för att kunna ingripa på ett smidigt och effektivt sätt.

De ansvariga myndigheterna har nu också inlett ett planmässigt och samordnat arbete på att komma till rätta med problemen. Vår ambassad i Warszawa har vidare i ett meddelande till resebyråerna i Polen poängterat vikten av att polska turister följer vår lagstiftning och framhållit att fortsatta missförhållanden kan leda till att Sverige ser sig tvunget att avskaffa systemet med gruppviseringar.

Det är min förhoppning att de åtgärder som nu vidtas skall kunna sätta stopp för den aktuella sprithandeln. Jag kommer emellertid att hålla mig informerad om utvecklingen av turisttrafiken och om hur myndigheterna klarar av att övervaka att lagstiftningen efterlevs.

Anf. 18 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Jag vill tacka justitieministern för det klargörande svaret på min interpellation. Det är enligt svaret uppenbart att polisen i sådana fall som det här gäller har ganska långtgående befogenheter. Det är angeläget att detta sägs, för osäkerhet har rätt om vad man från polisens sida har rätt att göra och inte göra.

En poliskommissarie lät för några veckor sedan resolut stoppa ett antal bussar, som vanligt på väg in mot Malmö med last av ivriga polska endagsförsäljare med diverse varor – en åtgärd som, såvitt jag förstår, står i överensstämmelse med vad justitieministern framhåller i svaret. Då uppstod en stor och förlamande juridisk tvekan. Man frågade sig: Gjorde man rätt? Hade polisen gått för långt? Följden blev en passivitet, orsakad av en eftertankens obeslutsamhet inför regler som tydligen inte var så självklara och glasklara. Trafiken kunde fortsätta, och den tog sig alltmer ogenerade uttryck.

En av alla dem som har kunnat vittna om den oordning som uppkom på många håll var en skolledare, som ringde mig och redogjorde för vad han hade upplevt på en gymnasieskola i centrala Malmö. Plötsligt står nio bussar parkerade på gatorna runt skolan. Utbudandet av varor – polsk vodka bl. a. – startar. Man söker sig in på skolgården – ja, in i skolans korridorer. Detta inträffar dag efter dag.

Inte bara skolans personal utan också eleverna själva, och naturligtvis föräldrarna, för att inte tala om människorna i omgivningen, ställer frågan om lagen verkligen är så beskaffad att ordningsmakten måste vara tveksam inför ett resolut handlande.

Så småningom har ett ingripande kommit. Det hälsades naturligtvis med tillfredsställelse av alla de människor som på nära håll hade sett den här trafiken. Jag syftar på den stora polisrazzia som planerades, med ett stort uppbud av poliser och tolkar. Kännedomen om polisens förberedelser spred sig naturligtvis till Polen, och det var ju bra. Bara någon enstaka buss vågade sig den dagen in i Skåne.

Den fråga som många ställer sig är om det verkligen skall behövas en så omfattande mobilisering av poliskrafter för att stoppa bussar, när syftet med besöket är så uppenbart. Om jag har förstått Sten Wickbom rätt, så är svaret

nej. Det betyder alltså att en så omfattande polisaktion som den här, med hundratals poliser, vilken inte rimligen kan göras om alltför ofta, inte skulle behövas. Tydligt finns det enklare och lika effektiva metoder att sätta stopp för denna så klart illegala affärsverksamhet, som dessutom drabbar unga människor.

Det bästa är naturligtvis om dessa bussar stoppas redan vid färjan – och helst i Polen. Kan man medge gruppvisering för att förenkla en i och för sig välkommen turism, borde man också kunna genomföra avvisning i grupp, när syftet är så genomskinligt som i den trafik vi nu talar om – en trafik som dessutom motverkar avsikten att underlätta en turism i normala former. Det måste med andra ord gå att förhindra avarter som dyker upp på grund av de luckor som lagen ibland har. Det borde då vara ännu lättare att ingripa när lagen ger en uttalad rätt till det.

Det är bra att man genom ambassaden i Warszawa blir upplyst om vad som gäller i Sverige när man som turist kommer hit. Det är många städer förutom Malmö som har fått dessa besök, som man betackar sig för. Malmö erbjuder dock den största marknaden för denna sorts försäljning. Det finns risk för att speciellt unga människor erbjuds billig sprit, t. o. m. i skolan, men det finns också en annan risk, nämligen att människor uppgivet frågar sig varför sådant här har fått grassera i veckor och månader, utan att polisen har fått stopp på det. Det rör sig om en omfattande försäljning som har skett öppet och mitt på ljusa dagen på gator och torg, i varuhus och på skolgårdar och t. o. m. inne i skolorna.

Efter att ha hört justitieministerns klargörande svar vill jag ändå försäkra mig om att jag har uppfattat det rätt. Det går alltså att stoppa bussar med resenärer, vilkas huvudsakliga och uppenbara avsikt är att sälja sprit och annat – och detta även om var och en enbart har med sig den tillåtna ransonen. Det är också fullt möjligt att stoppa dem vid infarten till en stad, om det finns grundad anledning att misstänka att resan sker med huvudsaklig avsikt att sälja medhavd sprit. Jag hoppas att justitieministern vill bekräfta eller dementera denna tolkning.

Anf. 19 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! När jag i fredags morse öppnade min morgontidning så trodde jag först att Malmö skulle besökas av Reagan eller Gorbatsjov. Det stod nämligen att 500 poliser skulle sättas in i en razzia mot polska sprutförsäljare. Denna siffra har sedan reducerats till 140, eller t. o. m. litet mindre, men fortfarande gör man en massiv polisinsats i Malmö, och den kommer man att fortsätta med så länge problemet kvarstår.

Låt mig först ge en liten bakgrund till det som har hänt. Det är alltså fråga om polska medborgare som lever i ett ekonomiskt system som vi i Sverige svårligen kan tänka oss in i. Där råder brist på vissa varor som vi betraktar som helt nödvändiga. Det har hänt att människor från Polen åker hit till Sverige för att skaffa sig en del varor som det är omöjligt att få tag på i det kommunistiska Polen. Jag vill poängtera, herr talman, att man säljer polsk kristall och polska skinnkläder, vilket inte irriterar så många människor. Men man säljer också sprit och det har vållat denna stora irritation. För en flaska polsk vodka lär man kunna köpa tre kilo kaffe, som man sedan kan sälja,

därför att kaffe i stort sett inte går att uppbringa i Polen. Jag förstår att torghandlarna på Möllevångstorget i Malmö är irriterade. När folk kommer dit har de inga pengar kvar, eftersom dessa har lagts ut på polska varor.

Herr talman! Det är helt klart att det är olagligt att sälja sprit på gatorna i Sverige. Men det är samma lagstiftning som tillåter att man bjuder på sprit på gatorna, om inte den lokala ordningsstadgan förbjuder det.

Vän av ordning har i insändarspalter och även på andra håll begärt åtgärder från polisens sida. Förvisso, herr talman, har man fått åtgärder. 140 poliser sattes in i förra veckan för att stoppa de polska turistbussarna!

Jag har, herr talman, vid flera tillfällen stått i denna talarstol och talat om Malmöpolisens *mycket* besvärliga situation och *mycket* svåra arbetsförhållanden. Från polishåll i Malmö har man staplat argument ovanpå varandra om den besvärliga situation man upplever när det gäller att ge medborgarna den service som de har rätt att kräva av polisen. Det talas om utredningstider på flera år och om att prioriteringar måste göras vid utryckningslarm. Jag tror detta är helt riktigt. Jag är också säker på – även om jag inte kan vidimera detta – att man bland det s. k. fotfolket vid Malmöpolisen är litet grand irriterad över dessa insatser. Man anser inte att resurserna skall användas på detta vis. Jag vill påstå, herr talman, att detta är ett sätt att skjuta mygg med kanoner. Det är för ambitiöst.

Vad är det nu som Malmöpolisen måste lägga på hyllan? Är det knarkutredningar eller utredningar om grova stölder, bara för att jaga polska medborgare, som i sin desperation för att komma över varor som finns endast i Sverige försöker skaffa dem här?

Jag är inte riktigt säker, men jag tror att man på statsrådets departement är litet grand nöjd över denna utveckling, för nu blir det svårare att motivera ökade anslag till polisen framöver när man automatiskt och omödelbart kan sätta in så många poliser så länge som polackerna anser att det är lönt att komma till Sverige.

Herr talman! Jag skall sluta med att citera en polsk turist på en av de bussar som var hårt bevakad vid ankomsten till Sverige: "Det var nog något fel på kompassen på färjan. Den körde österut, trodde jag, i stället för västerut."

Anf. 20 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Jag har i mitt svar tydligt angett vilka befogenheter polisen har i detta sammanhang – och de är omfattande. Ulla Tillander vill att jag preciserar dem, men jag bedömer det inte som lämpligt att här i kammaren diskutera vilka befogenheter polisen har. Polisen skall självständigt bedöma detta.

Jag vill dock säga så mycket till Ulla Tillander att det inte är så enkelt att man kan stoppa en buss bara därför att man misstänker att någon enstaka turist i den bussen medför något som man inte får ha med sig.

Ulla Tillander och Sten Andersson i Malmö är upprörda över den – som de tycker – massiva polisinsatsen. Jag kan bara redovisa att polismyndigheten i Malmö bedömde det inte bara nödvändigt utan också lämpligt att göra en sådan massiv insats vid det då aktuella tillfället. Det blev ju också en mycket positiv effekt. Nu bedömer polisen att till följd av denna insats skall det i fortsättningen inte vara nödvändigt att ta till den typen av massiva insatser.

Prot. 1986/87:68
10 februari 1987

*Om åtgärder mot ille-
gal spritförsäljning i
Malmö*

Anf. 21 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Naturligtvis måste man räkna med att detta fortsätter om inte åtgärder sätts in. Åtgärderna måste vara effektiva men inte för kostsamma, eftersom man bör räkna med att de måste bibehållas under en längre tid.

Det räcker inte med att bevaka denna verksamhet under en kortare tid. Drivkraften för den enskilde resenären är oerhört stark. Resenären har med sig polsk sprit och säljer den – efter polska förhållanden – dyrt i Sverige. För den olagligt tillskansade vinsten köper han skattefritt t. ex. kaffe, vars pris är sex till sju gånger högre i Polen än i Sverige.

Vi vet också att den svenska polisens resurser är begränsade. För att vi skall kunna bibehålla en varaktigt skärpt bevakning mot dessa ekonomiskt attraktiva resor måste kostnaden för bevakningen vara rimlig och bevakningsmetoderna alltså vara rationella. Detta innebär att man motar Olle i grind – inte att man släpper in alla och endast ger en och annan en stämpel i hans pass.

Jag tycker att justitieministern åtminstone i själva interpellationssvaret har skapat en viss klarhet härvidlag och att det borde finnas förutsättningar för att få ett omedelbart stopp på den här sortens "strandhugg" och "våldgästning".

Anf. 22 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Statsrådet informerade oss nu om att det trots allt kunde vara positivt med en sådan här massiv engångsinsats därför att resultat kunde förväntas. Men vi har tydligen olika informationskällor, för vad jag har förspört är att man tydligen avser att behålla det stora pådraget under ganska lång tid. Och även under den tid då pådraget varit i gång har man tagit ganska många polska medborgare som har sålt sprit – i och för sig olagligt – så risken måste betraktas som uppenbar att mycket viktig polisverksamhet får lov att läggas åt sidan.

Som lekman tycker jag att det är en felaktig prioritering man gjort. Det finns brott i Malmö kommun som det är viktigare att utreda än att undersöka om polska medborgare säljer en flaska sprit.

Till sist, herr talman, skulle jag i någon mån vilja säga emot Ulla Tillander. Hon har chans att svara, medan jag för min del inte får göra något ytterligare inlägg. Men O.K. – sådana är reglerna.

Ulla Tillanders resonemang om att man skulle stoppa bussar innan man kan bevisa att där finns människor som kommer att bryta mot vissa lagar luktar ett samhälle som jag inte trodde att Ulla Tillander ens i sin vildaste fantasi skulle vilja tänka sig. Vi får vara så vänliga att här i landet se till att den dag vi kan bevisa att det har begåtts något brott, kan åtgärder vidtas. Men när Ulla Tillander säger att man skulle stoppa mängder av turistbussar till Sverige bara därför att man kan misstänka att här kommer att ske en brottslig verksamhet, så tror jag att Ulla Tillander – som i vanliga fall är en mycket klok och förtänksam människa – undantagsvis inte har tänkt efter så mycket som hon borde göra.

Anf. 23 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Jag vill bara hänvisa till justitieministerns interpellationssvar när jag kommenterar vad Sten Andersson i Malmö sade.

Naturligtvis är jag medveten om att juridiken härvidlag är komplicerad, därför att verkligheten är komplicerad. Jag förstår också att man inte kan komma förbi de juridiska komplikationerna genom att förenkla verkligheten. Men jag tycker ändå att de regler som statsrådet redovisade i svaret framstod som befriande entydiga och klara samt lätta att applicera på de situationer som under senare tid så ofta har uppstått i Malmö. Det förekommer faktiskt, Sten Andersson, härvidlag saker och ting som inte är tillåtna utan förbjudna, och jag skall läsa upp en del av Sten Wickboms svar:

”Ingripande kan givetvis ske vid misstanke om brott. Detta förutsätter inte att någon försäljning faktiskt har skett. Redan innehavet av sprit är straffbart, om det är uppenbart att syftet är att den skall säljas olovligen. Det är inte heller tillåtet att ta in sprit i Sverige som är avsedd att försälgas, även om mängden inte är större än den normalt tullfria ransonen.

Enligt polislagen får polisen också avvisa eller avlägsna personer från ett visst område, om de stör eller utgör en fara för den allmänna ordningen eller om det behövs för att avvärja straffbelagda handlingar.”

Och detta med ”ett visst område”, Sten Andersson, kan i det här fallet faktiskt vara en skolgård, ett torg, en stad eller ett helt landskap – t. ex. Skåne.

Slutligen noterar jag bara att det faktiskt i Sten Anderssons inlägg ligger litet av försvar för illegal spritförsäljning – också till minderåriga skolungdomar.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 1986/87:137 om särskilda AMS-åtgärder för kvinnor

Anf. 24 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Viola Claesson har i en interpellation frågat mig på vilket sätt regeringen ämnar stödja unga kvinnor som tvingas flytta för att få ett arbete samt om regeringen kommer att medverka till en förändrad inriktning på AMS satsningar på kvinnor med särskilt svag utbildningsbakgrund.

Viola Claessons andra fråga är ställd mot bakgrund av en rapport till länsarbetsnämnden i Kopparbergs län, ”Unga kvinnors utbildning och arbete”. Rapporten visar bl. a. att en stor del av de unga kvinnor som uppmanats satsa på en yrkesutbildning inom ett mansdominerat yrke inte fullföljer utbildningen.

Arbetsmarknadsdepartementet bidrar sedan budgetåret 1985/86 till projektverksamhet som syftar till att förbättra kvinnornas villkor på arbetsmarknaden och i utbildningssystemet, framför allt genom ett breddat utbildnings- och yrkesval.

I Kopparbergs län har länsarbetsnämnden – som en del i denna projektverksamhet – låtit genomföra en undersökning av utbildningsbakgrunden

hos unga flickor, inskrivna vid arbetsförmedlingen, samt i vad mån deras skolutbildning har behövt kompletteras med en AMU-utbildning och i vad mån flickorna därefter fick arbete.

Min slutsats av rapporten från Kopparbergs län är inte att ansträngningar-
na att bredda kvinnornas arbetsmarknad bör minska utan snarare tvärtom. Rapporten visar – liksom andra undersökningar – att det krävs ett långvarigt och målinriktat arbete för att få kvinnor och män att bryta gamla invanda könsrollsmönster. I detta arbete är utvärderingen av pågående projekt ett viktigt led. Visar utvärderingen att det avsedda resultatet inte uppnås, måste andra medel prövas för att nå målet.

Utvärderingen från Kopparbergs län – som kommer att fördjupas genom ett fortsatt utredningsarbete med stöd från arbetsmarknadsdepartementet – följs nu upp inom bl. a. AMS. Frågan om hur kvinnor rekryteras till s. k. otraditionella jobb kommer således att ägnas uppmärksamhet, liksom vilken typ av stöd de kvinnor behöver som genomgår otraditionella utbildningar. Jag vill emellertid också påpeka att avbrotten från AMU-kurser inom det verkstadstekniska området, vilka tas upp i utvärderingen, är ett generellt problem som rör både kvinnliga och manliga elever.

I interpellationen påpekas att länsarbetsnämnden beslutat utöka antalet platser på typiska kvinnolinjer. Detta är riktigt, och det görs utifrån rådande förhållanden på arbetsmarknaden. I Kopparbergs län finns en efterfrågan på kontorspersonal med kvalificerad utbildning, varför man ökat antalet AMU-platser för fortbildning inom kontorsområdet.

Om kvinnorna skall kunna hävda sig på arbetsmarknaden är det viktigt att utbildningsval och yrkesval sker mer efter egna förutsättningar och intressen än efter traditionella könsrollsmönster. Denna kunskap börjar alltmer sprida sig inom utbildningsväsendet och i arbetslivet.

Regeringen gav i december 1984 samtliga länsstyrelser i uppdrag att i samarbete med länskolnämnder och länsarbetsnämnder kartlägga och utarbeta program för att förbättra kvinnornas villkor på arbetsmarknaden och i utbildningssystemet. Ett syfte med uppdraget var att länsmyndigheterna i ökad utsträckning skulle vidta åtgärder på regional nivå för att förbättra kvinnornas villkor på arbetsmarknaden. Enligt min mening måste länsmyndigheterna ägna dessa frågor fortlöpande uppmärksamhet. Inom arbetsmarknadsdepartementet har nyligen gjorts en sammanställning av pågående arbete i länen, vilken visar att nästan alla länsstyrelser nu satsar regionala utvecklingsmedel på olika kvinnoprojekt.

Som jag anfört i budgetpropositionen kommer jag fortsättningsvis att noga följa hur länsmyndigheterna arbetar med dessa frågor.

Anf. 25 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka Anna-Greta Leijon för svaret. Jag vill börja med att säga att jag tycker att de projektsatsningar som arbetsmarknadsdepartementet har gjort är mycket bra. Också den uppföljningsverksamhet som Anna-Greta Leijon här har utlovat är bra. Det är nämligen ett mycket mödosamt arbete att t. ex. gå igenom de olika rapporter som finns från länen och som länsstyrelsen är ålagd att göra när det gäller kvinnornas arbete och utbildning. Vi i vpk har försökt, och vi tycker att det är bra om det

tas ett helhetsgrepp från regeringens och departementets sida.

Det är helt klart att det är nödvändigt med ett breddat utbildnings- och yrkesval och ökade möjligheter till detta för kvinnorna i samhället. Grovt räknat finns det i dag 300 yrken för män, medan det finns ca 30 för kvinnor. Det betyder att Sverige har den mest könsuppdelade arbetsmarknaden i Europa.

Länsarbetsnämndens i Kopparberg beslut att utöka antalet platser på typiska kvinnolinjer anser jag vara en återgång till ett gammalt mönster. Det visar också likgiltighet för jämställdhetsarbetet. Det är en uppgiven politik som länsarbetsnämnden där ägnar sig åt. Frågan är om detta skall utredas mer eller om man redan nu skall peka på vägar till djärvare grepp. Jag anser nog att det är det senare som är viktigt, dvs. att redan nu peka på konkreta linjer i detta arbete.

Många kvinnor efterlyser nu positiva och offensiva satsningar. Särskilt viktigt, Anna-Greta Leijon, måste detta vara för de brukets döttrar som bor i Kopparbergs län och som utgör en del av det material som var underlag till en rapport som högskolan i Falun/Borlänge har gjort. Efter att ha tittat närmare på denna rapport som högskolan har gjort på beställning av bl. a. länsarbetsnämnden anser jag att det behövs mer kritiska tongångar. Frågan är först och främst om denna rapport kan kallas vetenskaplig. Vad den kommer fram till är ju egentligen inga märkliga sanningar. Att unga kvinnor, som har tillfrågats på länsarbetsnämnden och av de ansvariga myndigheterna i övrigt kallas kvinnor som har ett mycket dåligt utgångsläge, mycket dålig utbildning och som mer eller mindre har tvingats in på AMU-kurser till mansdominerade linjer, sedan är benägna att hoppa av kan inte gärna vara något som överraskar. Men de slutsatser som man drar och den argumentation som har förekommit tycker jag tjänar syftet att understryka fördomarna om manligt och kvinnligt. I stället borde man ägna sig åt det motsatta. Man visar på något som skulle vara kvinnornas förmodade verkliga intressen i stället för att peka på de svårigheter som har funnits och göra någonting åt dem.

Vad behövs då? Jo, det behövs naturligtvis kvinnliga förebilder och spjutspetsar, och de behöver lyftas fram eftersom de finns. Var finns viljan till förändring, Anna-Greta Leijon? Jo, den finns naturligtvis i många kvinnors egen erfarenhet och i den kampvilja som de visar. Jag vill nämna ett exempel. Det finns i Borlänge en del av ett, som vi hoppas blir ett stort, kvinnligt nätverk som kallas Blåställskvinnor. Det är alltså kvinnor som, kanske mot alla odds, har lyckats gå igenom en utbildning. De har också kommit in på arbetsmarknaden och fått ett jobb i en typisk mansindustri. De Blåställskvinnor som har intervjuats och fått komma till tals i olika sammanhang på senare tid är mycket upprörda över länsarbetsnämndens beslut om en återgång till det gamla, dvs. att satsa på kvinnolinjer i utbildningen på AMU och AMS. Dessa kvinnor – Ann-Mari, Inger och Kia – i gruppen Blåställskvinnor säger att de på sin egen väg genom utbildning och arbete, som naturligtvis har varit en krokig och mödosam väg, inte har ångrat sitt val. Självkänslan, oberoendet, kamratskapet med männen, m. m. på arbetsplatsen som de vunnit väger upp det besvärliga. De säger också att facket i dag är inblandat i det kontaktnät som finns. Men de driver sitt arbete fristående, och de har t. ex. stor hjälp av jämställdhetsgruppen på Domnar-

vet. Dessa Blåställskvinnor säger att det är dåligt att länsarbetsnämnden lägger ned sin kampanj för att få kvinnor till industrijobb. Man borde i stället öka insatserna. Frågan är hur det skall gå till.

Vpk har i en motion från den allmänna motionstiden, som handlar om kvinnor, arbete och utbildning, pekat på just dessa kvinnliga spjutspetsar. De tre kvinnor som jag här nämnt och som har positiva erfarenheter skulle kunna knytas till den utbildning som AMU-kurserna innebär men som man inte längre satsar på i t. ex. Kopparberg och skulle därmed kunna göra stora insatser. Vi föreslår också att man skall förstärka och fördjupa innehållet i de AMS-kampanjer som funnits samt ge mer resurser. Jag undrar om Anna-Greta Leijon är beredd att vidta sådana konkreta åtgärder och redan i dag kan uttala sig om den verksamhet som blåställskvinnorna i Borlänge och andra ägnar sig åt. Är Anna-Greta Leijon beredd att fördjupa kvaliteten på kursinnehållet?

Anf. 26 IRÉNE VESTLUND (s):

Herr talman! I Dalarna har de senaste veckorna förekommit en pressdebatt med anledning av den rapport som denna interpellationsdebatt rör sig om, nämligen "Unga kvinnors utbildning och arbete". Eftersom jag tillsammans med några andra kvinnor från skogslän har skrivit en motion om dessa frågor, tycker jag att det finns anledning att ta upp detta till diskussion. I arbetet med skogslänsmotionen fann vi många intressanta och på sikt mycket skrämmande uppgifter om kvinnors faktiska arbetsmarknad. Självfallet varierar marknaden inom länen och även inom kommunerna. Påfallande är dock att det är inom tjänstesektorn, både den offentliga och den privata, som kvinnor söker sin utkomst. Lika påfallande är att flyttingsbenägenheten hos kvinnor är större än hos män i motsvarande åldrar.

Vilka slutsatser förs man dra av detta faktum? En slutsats är att kvinnorna knappast flyttar tillbaka till en osäker och smal arbetsmarknad om inte speciella skäl finns. Ofta har dessa kvinnor utbildat sig i ett traditionellt kvinnoyrke, där utbildningsplatserna och efterfrågan i de flesta fall finns i storstadsområdena. Att flyttning av de unga människorna får effekter på både kort och lång sikt är helt säkert liksom också att det även fortsättningsvis kommer att finnas ett behov av utbildad arbetskraft inom omsorgsyrkena. Behovet av välutbildad arbetskraft går igen inom de flesta yrkesområden. Därför har det gjorts intressanta kartläggningar. Men sedan kommer man till den stora frågan: Den eftersökta kompetensen finns inte i så stor utsträckning hos den arbetssökande gruppen. Då tycker man att det här borde vara världens chans för kvinnor med ett medvetet yrkesval att komma in på arbetsområden där man är s. k. efterfrågad arbetskraft.

Den mycket intressanta undersökning som högskolan i Falun/Borlänge utfört på uppdrag av länsarbetsnämnden visar på en del av de hinder som trots allt står i vägen för en gemensam arbetsmarknad för kvinnor och män. Jag har litet svårt att förstå uppbragtheten över rapporten. Att teori och verklighet inte alltid stämmer överens är väl ingenting nytt. Däremot tycker jag att det visar på ett visst mod hos länsarbetsnämnden att redovisa någonting som vi som engagerat oss i kvinnoarbetsmarknadsfrågor och jämställdhetsfrågor mer eller mindre redan vet eller anat tidigare. Alla

slutsatser av rapporten är, såvitt jag förstår, ännu inte klara men skall redovisas senare. Inom de s. k. brytprojekten i skolorna behövs dock fortsatt engagemang i dessa frågor, eftersom projekten ofta självdör när insatser och pengarna tar slut.

Det gäller verkligen också – som Viola Claesson säger – att bryta det motstånd som finns, kanske inte minst hos kvinnorna själva, att söka sig ut på en tuff gemensam arbetsmarknad. Jag har genom mitt engagemang i Kvinnofolkhögskolan i Göteborg lärt mig mycket om behovet av en anpassad studiemiljö för många av de kvinnor som det talas om i rapporten. Det gäller att ge kvinnorna självförtroende och studievana och en grund för att söka sig till för dem nya yrkesområden.

Det är kanske inte så svårt att se varför rekryteringen av kvinnor till dessa områden blir så svag. En av orsakerna, vilket också framkom i den här rapporten, är att man har fått utbildning inom ett område där man inte kan beredas arbete på hemorten. Titta bara på glesbygdskommunernas arbetsmarknad! Att ta sig in på ett mansdominerat yrkesområde och dessutom ta steget att flytta till en okänd ort kräver självförtroende, och alla har inte det.

Man kan också vända på frågan och ta exemplet med blåställskvinnorna i Borlänge, som Viola Claesson talade om. Varför klarar sig en del kvinnor bra på den manliga arbetsmarknaden? Vi borde naturligtvis undersöka det närmare. Jag tror att ett medvetet yrkesval, utbildning och fallenhet för den valda yrkesbanan är ett bra utgångsläge. Tillgång till en bred arbetsmarknad och därmed efterfrågan är en annan orsak till en ökad benägenhet att satsa på längre utbildning, framför allt inom det tekniska området. Där tror jag att en av de stora jämställdhetsinsatserna är att få kvinnor intresserade av utbildning.

I rapporten framgår med all önskvärd tydlighet att mycket återstår att göra, men också att vi måste visa lyhördhet för kvinnornas faktiska möjligheter och behov. Vi skall också ha klart för oss att den breda arbetsmarknaden innehåller arbetstillfällen både inom omsorg och teknik även i framtiden.

Anf. 27 EWA HEDKVIST PETERSEN (s):

Herr talman! Det är en stor och svår uppgift att förändra könsroller och kvinnors och mäns, arbetsmarknadens, skolornas, lärarnas och fackföreningarnas inställning till vad som är kvinnligt och manligt. Det gäller i det långa loppet en förändring av mångas inställning. Det kan vi alla vara överens om.

För några år sedan genomfördes kampanjen Fler kvinnor till industrin, 10-miljonerskampanjen, som den socialdemokratiska regeringen tog initiativ till. Den visade att flickors tekniska ointresse är en myt. När hindren tas bort ställer de helt och fullt upp, och det gäller både flickor och vuxna kvinnor. När de känner att man bryr sig om dem och satsar på dem, som man alltid har satsat på pojkar och män, är det inga svårigheter att rekrytera kvinnor till tekniska områden. Det innebär också att vi måste se jämställdhetsfrågorna som en positiv möjlighet och inte som ett problem. Det gjorde också regeringen när man för ett par år sedan gav länsstyrelserna i uppdrag

Prot. 1986/87:68
10 februari 1987

*Om särskilda AMS-
åtgärder för kvinnor.*

att kartlägga kvinnornas arbetsmarknad och deras situation inom utbildningen samt att komma med åtgärdsprogram.

Jag kan berätta vad det uppdraget har betytt för kvinnorna i mitt län, Norrbotten. Det har inneburit att vi har fått uppmärksamheten riktad mot kvinnornas arbetsmarknad. Vi har fått uppslag, och en bred diskussion kring vad vi kan göra för att bredda kvinnornas arbetsmarknad har förts. Det har behövts i ett län som Norrbotten, där vi inte har bruksorter som i Mellansverige, utan orter med tung s. k. manlig industri. Det behövs i ett län där befolkningssammansättningen håller på att bli väldigt sned, på grund av att de unga kvinnorna är de som flyttar först.

Vi behöver göra väldigt mycket för att flickorna skall kunna stanna kvar och för att variera arbetsmarknaden.

I uppdragets kölvatten har olika projekt initierats. Det gäller bl. a. en pilotskola, där vi skall försöka få fram metoder för hur flickorna kan välja otraditionellt. Vi har också fått en skola för utbildning av kvinnliga företagare, som just har utexaminerat första kullen – motsvarande utbildning skall nu komma i gång i Örebro län.

Jag vill alltså understryka hur viktigt det här uppdraget har varit och också hur angeläget det är att länsstyrelserna fortsätter att jobba med de här frågorna. Det var glädjande att höra att jämställdhetsministern uttryckte sin vilja att följa upp länsstyrelsernas fortsatta arbete.

En ovillkorlig förutsättning för en förändring är vidare att vi tar itu med könstraditionerna i utbildningen som helhet. Detta är speciellt viktigt i skogslänen. Vi måste tidigt rusta våra tjejer för en verklig valsituation när de kommer upp i nian eller slutar gymnasieskolan. Vi måste göra allt för att variera flickornas yrkesval.

I Luleå skall vi i år bygga Teknikens Hus. Det blir ett tekniskt centrum där barn får se hur våra modernärningar fungerar men också lära känna annan teknik. Här kan särskilt flickorna få undervisning som rustar dem.

Ett inslag i regeringens 10-miljonerskampanj var en särskild sommarkurs i teknik för flickor, som anordnades av högskolan i Luleå. De som gick kursen tecknade ned hur man kan stimulera flickors intresse för teknik. Bl. a. skrev de följande, som det ligger mycket i och som jag tycker att vi bör ta till oss:

”Man skall syssla mer med vardagslivets teknik i undervisningen.”

”Skolan skall inrätta särskilda flickgrupper i data och teknik.”

”Lärarna skall få bättre utbildning om flickor och teknik.”

”Föräldrarna skall övertygas om att flickor skall syssla med teknik i framtiden.”

Vid centralskolan i Öjebyn utanför Piteå har mellanstadielärarna i dagarna startat en offensiv för att jämställa flickor och pojkar i tekniken. Där får pojkarna och flickorna jobba var för sig i olika grupper. Så här säger lärarna:

”Att bygga upp tjejernas självförtroende är en viktig del i sammanhanget. De måste sluta tro att teknik är jättesvårt och bara killars domän. Och det brinner i knutarna. Säg ett yrke där man inte behöver tekniska basfärdigheter? Även inom alla socialt inriktade yrken måste man kunna hantera moderna hjälpmedel och instrument.”

De flickor som deltar i projektet i Öjebyn skall också få besöka verkstadsföretag på orten. De skall dessutom få besök av kvinnor som har

valt otraditionella yrken – det är de s. k. brytarpersoner som Viola Claesson nämnde i sitt anförande. I projektet vill man också rusta upp experimentrum.

Initiativ som det i Öjebyn är värda all uppmärksamhet. De är framåtsyftande och optimistiska.

Herr talman! Att variera kvinnornas yrkesval är viktigt för skogslänen, inte minst för Norrbotten. Vi måste arbeta för det på alla utbildningsnivåer. Det blir bakslag, men det får inte innebära att vi återgår till det gamla och traditionella. Då binder vi ris åt regionernas och kvinnornas ryggar.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens-förhandlingar.

Anf. 28 CHARLOTTE BRANTING (fp):

Herr talman! Dagens debatt visar att vi som deltagit i den är ganska överens när det gäller de här frågorna. Jag skulle önska att plenisalen var fylld, men alla riksdagsledamöter har kanske inte riktigt samma engagemang som vi i jämställdhetsfrågorna.

Viola Claesson har i sin interpellation tagit upp en av de kanske viktigaste jämställdhetsfrågorna, nämligen kvinnors möjlighet att få jobb på den mycket segregerade arbetsmarknad som vi har här i Sverige. Vi vet att kvinnornas traditionella arbetsmarknad krymper. Kvinnorna i industrins okvalificerade yrken hotas av robotisering. Inom kontoren hotar datoriseringen och inom den offentliga sektorn rationaliseringen – detta på gott och ont.

Särskilt de unga flickornas situation är bekymmersam. Vi vet att ungdomsarbetslösheten allmänt har skjutit uppåt i åldrarna och att deltidsarbetena maskerar unga flickors arbetslöshet. I åldern 16–19 år har den andel som arbetar deltid av arbetsmarknadsskäl sjunkit bland män, men den har stigit bland kvinnor. Flickorna i åldern 20–24 år arbetar ofrivilligt deltid i en alltmer ökande omfattning, vilket är mycket allvarligt.

Jag delar alltså Anna-Greta Leijons och Viola Claessons uppfattning att rapporten Unga kvinnors utbildning och arbete inte ger vid handen att AMU-satsningarna på att få in flickor i icke-traditionella kvinnoyrken skall minska utan att de tvärtom måste öka. Det är naturligtvis ytterst beklagligt att inte mer än ca 20 % av de flickor som har genomgått denna utbildning får ett relevant arbete, men det finns tyvärr många skäl till det. Vi har faktiskt inte kommit så långt i förändringen av attityder. Det finns många arbetsgivare och arbetstagare som fortfarande inte vill ha in kvinnorna i vissa yrken. De skyller på alla möjliga problem, som de påstår finns.

Undersökningen i Borlänge-Falun är inte helt ny. Jag har i dag varit på besök hos AMS och träffat Allan Larsson och även talat med utbildningsdirektör Erika Thelning, som har hand om AMU-utbildningen, och fått bekräftat att man nu lagt om verkstadsutbildningen och anpassat den mer till dagens arbetsmarknad.

Vidare kan jag konstatera, som andra också har gjort, att det även för pojkar som väljer icke-traditionell AMU-utbildning finns problem. Det är naturligtvis föga tröst, men så är det.

Det är absolut nödvändigt att vi på alla sätt försöker bredda kvinnornas

arbetsmarknad, om de över huvud taget skall ha en chans att få jobb i framtiden. Det är självfallet bra att man också kanske kan öka antalet platser på typiska kvinnolinjer, om det av arbetsmarknadsskäl visar sig lämpligt att göra det, som t. ex. i Kopparbergs län i fråga om kontorsutbildning. Det är ju kvinnorna som är i underläge under alla förhållanden.

Men det räcker inte att bara satsa på AMU-utbildning för att bredda arbetsmarknadsutbildningen för flickor. Folkpartiet har i sin partimotion om jämställdhet, som vi väckte under den allmänna motionstiden, lagt fram en hel rad olika förslag. Jag skall bara ta upp några, och jag hoppas att jag skall kunna få stöd av Anna-Greta Leijon här i dag för några av de förslagen.

Är Anna-Greta Leijon beredd att arbeta för att ungdomslag i betydligt större utsträckning än i dag ordnas utanför den offentliga sektorn och används som ett jämställdhetsinstrument, så att flickorna kan pröva på icke-traditionella kvinnoyrken?

Kommer Anna-Greta Leijon att arbeta för en bättre planering av de särskilda åtgärderna för kvinnorna på arbetsmarknaden? Jag tycker att åtgärderna är mycket bra, men de kan göras bättre – de måste planeras mer långsiktigt ute i länen. Vi har föreslagit att man skulle göra upp en treårsplan för att berörda parter verkligen skulle veta hur mycket pengar de har att röra sig med.

Kommer dessa projekt att i framtiden i ökad utsträckning inriktas på kvinnor i glesbygden och på de deltidsarbetande? Det vore bra att få ett svar på den frågan.

Är det inte dags nu, Anna-Greta Leijon, att verkligen ge ett rejält ökat stöd till JämO, så att man där har möjlighet att verkligen följa upp de aktiva jämställdhetsåtgärderna? Vi har i vår motion pekat på att JämO behöver ytterligare en handläggare, och vi hoppas kunna få stöd för det förslaget.

Slutligen vill jag säga att det vore förödande om man skulle upphöra med den AMU-utbildning för flickor som speciellt omfattar de icke-traditionella kvinnoyrkena.

Anf. 29 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Den svenska arbetsmarknaden är väldigt könsuppdelad – det har Viola Claesson alldeles rätt i. Yrkesklassificeringen visar att det är ungefär så som Viola Claesson sade, att männen finns representerade i 300 olika yrken och kvinnorna i ett 30-tal. Varför är det på det här sättet? Trots allt är det ju så att Sverige när det gäller kvinnors yrkesverksamhetsgrad på arbetsmarknaden ligger längre fram än något annat land. Den svenska debatten om jämställdhetsfrågorna har egentligen varit mera långtgående och mera radikal och avancerad än i något annat land. När vi dessutom har drivit försök att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden under väldigt många år, är frågan: Hur kan det komma sig att man ändå kan säga, som Viola Claesson sade, att vi jämfört med många andra länder har en hårdare könsuppdelning på den svenska arbetsmarknaden? Det finns många som har försökt förklara detta.

En del har sagt att en viktig orsak är att Sverige undslapp kriget. Krigsåren gjorde att kvinnor i andra länder tvingades ut på arbetsuppgifter som männen

hade haft. Arbetsgivarna blev tvungna att ta emot kvinnorna, och dessa blev sedan kvar. Man fick en vana.

Andra säger att en orsak till att vi har en sådan könsuppdelning på arbetsmarknaden är att den offentliga sektorn i Sverige expanderade så starkt just under de år då kvinnorna framför allt sökte sig ut på arbetsmarknaden, att den var en naturlig arbetsmarknad för dem att söka sig till och att arbetsgivarna tyckte att det var naturligt att vända sig till kvinnorna. Det skulle vara därför det blev en sådan inströmning, som sedan uppfattats som självklar och som var svår att bryta.

Åter andra säger att det är den solidariska lönepolitikens fel. Arbetsgivarna vill ha kvinnor bara dessa är billigare än männen.

Det är möjligt – ja, troligt – att det ligger en gnutta sanning i alla de tre förklaringarna.

En tröst för ett tigerhjärta kanske är att det vid en riktigt djupgående jämförelse mellan förhållandena för kvinnor och män på arbetsmarknaden i Sverige och i andra länder faktiskt inte är riktigt så illa som det kan tyckas vid ett första ögonkast. I Sverige har vi nämligen också den uppfattningen att vi skall kunna förena förvärsarbete med att ta ett bra ansvar för våra ungar. Vi vill inte släppa uppgiften att vara mödrar utan vill känna att vi också sköter den saken.

Om man gör en jämförelse mellan Sverige och USA, kan man finna att det i USA finns betydligt mycket fler kvinnor på ledande befattningar och på mellanbefattningar som arbetsledare inom det privata näringslivet. Såvitt jag har förstått vid en närmare genomgång, är emellertid en mycket stor majoritet av dessa kvinnor utan barn. De har alltså inte detta dubbla ansvar, och då är det kanske lättare att få arbetsledande befattningar. Vi vill ju inte nöja oss med det!

När vi gör jämförelser mellan Sverige och andra länder får vi inte heller alltid med den fullständiga bilden. I många andra länder görs nämligen mycket av det jobb som vi utför inom den offentliga sektorn oavlönat av kvinnorna.

Trots att man kan peka på dessa två faktorer och säga att vi inte är riktigt så dåliga som en ytlig statistisk jämförelse av enbart yrkesgrupperna ger vid handen, ser naturligtvis ändå många av oss med stor irritation och stor otålighet att vi inte har lyckats bryta könsrollsmönstret. Samtidigt vill jag säga att det inte finns någonting som är så viktigt för oss som att tålmodigt fortsätta med våra uppgifter.

Jag tror faktiskt att även länsarbetsnämnden i Kopparbergs län har den inställningen. Jag har inte uppfattat att det är på det sätt som Viola Claesson säger, att man lämnar försöken att få kvinnor till en bredare utbildning och ett bredare yrkesval. De signaler och rapporter jag har fått från länsarbetsnämnden i Kopparberg tyder inte på någonting sådant.

Sedan tycker jag att vi skall försöka fördjupa kvaliteten i våra insatser. Jag tycker det är viktigt, även om jag inte känner till så mycket om just blåställskvinnorna, att på olika sätt stödja nätverk av kvinnor. Jag var med när vi drog i gång försöksverksamheten i Kristianstads län för att öppna stängda industridörrar för kvinnor. Kvinnorna sade ungefär så här: Det var som att komma till månen. Vi kom till en arbetsplats som vi aldrig hade

kunnat föreställa oss. Det som var vårt stöd var de andra kvinnorna i gruppen.

Jag tror att vi kvinnor fortfarande har en så ömtålig situation att vi behöver stöd av varandra, antingen det är i politiska sammanhang, ute på en arbetsplats eller som elever på ett tekniskt gymnasium. Det är viktigt för oss att medverka till att på olika sätt stödja sådana här nätverk av kvinnor.

Det var många frågor Charlotte Branting ställde. Jag hoppas kunna besvara åtminstone ett par av dem om ni ger mig chansen att få ytterligare en replik.

Anf. 30 VIOLA CLAESSON (vpk):

Herr talman! Det gläder mig att det är så många som deltar i den här interpellationsdebatten. Men ändå delar jag Charlotte Brantings uppfattning att det är bedrövt att så många bänkar är tomma här. Jag är emellertid också glad över de tongångar och det engagemang som jag tycker mig finna i det som Anna-Greta Leijon här säger. Men samtidigt är även vi bekymrade över att det ser ut som det gör när det gäller könsuppdelningen på arbetsmarknaden. Eftersom Anna-Greta Leijon är statsråd och medlem av det socialdemokratiska partiet och av den socialdemokratiska regeringen, måste vi få ställa frågor och även framföra krav från kvinnor som har lärt oss hur kvinnors liv kan vara och som talat om hur de skulle vilja förändra sina liv.

Jag tror att det är litet farligt att spekulera på det sätt som Anna-Greta Leijon gjorde när det gällde orsakerna till att vi har en könsuppdelad arbetsmarknad. Det är svårt, för att inte säga omöjligt att diskutera frågor som handlar om kvinnornas kamp och möjligheter, utan att samtidigt diskutera vilken typ av samhälle det är som vi lever i. Det är inte bara så att arbetsmarknaden är starkt könsuppdelad, utan det är också så att kvinnorna på arbetsmarknaden, liksom i samhället i övrigt, lever i olika världar. En ung tjej i industrin eller en arbetslös - flickor av typen brukets döttrar - lever ju inte alls på samma villkor som en högt utbildad kvinna i karriären. Eller ta t. ex. en städerska eller en ung metallarbeterska som tvingas kämpa för att behålla sitt jobb eller för att få ett jobb efter en period av arbetslöshet. En sådan kvinna lever helt annorlunda jämfört med kapitalistkvinnan som äger en hel koncern.

Inez, för att ta en kämpande städerska som exempel, och Antonia kommer aldrig att kämpa tillsammans. Det kommer aldrig att bli fråga om något systerskap mellan dem. Man måste dock försöka komma fram till förklaringar till varför arbetsmarknaden ser ut som den gör.

Den solidariska lönepolitiken skall vi nog akta oss för att blanda in här. Är det inte i stället så, Anna-Greta Leijon, att vi lever i ett samhälle som har behov av en reservarbetskraftsarmé - i detta fallet kvinnor - med låg utbildning och låg lön, som man från arbetsgivarnas/arbetsköparnas sida vid behov kan tvinga tillbaka till spisen? Är det inte också så, att det ganska snart - och där har jag samma uppfattning som de borgerliga kvinnorna om vad som kan göras - behöver införas en kortare arbetsdag för att villkoren för de kvinnor som i dag finns på arbetsmarknaden skall kunna förändras?

Men framför allt tror jag att vi inte kommer att kunna lösa dessa frågor fullt

ut förrän vi har fått ett annat samhällssystem. Den diskussionen måste vi nog också föra i samband med att vi tittar på bl. a. blåställskvinnorna såsom lysande exempel på offensiva och kämpande kvinnor.

Anf. 31 CHARLOTTE BRANTING (fp):

Herr talman! Det är ju bra om Anna-Greta Leijon inte tror att det blir något stopp när det gäller utbildningen i Kopparbergs län inom icke-traditionella kvinnoyrken. Jag har läst rapporten i fråga, jag har den här. Enligt min mening andas den en mycket negativ syn på den här utbildningen. Man skriver bl. a.:

”Att ta in odeciderade och yrkesvilsna unga kvinnor till otraditionell utbildning vill vi på det bestämdaste avråda från.

Satsningar på traditionell utbildning för kvinnodominerade yrken har visat sig ge relativt sett betydligt bättre resultat speciellt inom vård, kontor och administration.”

Det vore bra om Anna-Greta Leijon kunde påverka länsarbetsnämnden i Kopparbergs län, så att vi också i fortsättningen får den här typen av utbildning i icke-traditionella kvinnoyrken. Det är vad vi hoppas på.

Jag väntar på svar på de frågor jag ställde till arbetsmarknadsministern. Jag skall inte nu analysera orsakerna till att arbetsmarknaden är så segregerad som den är i dag, utan det är bättre att ägna tiden åt att försöka komma fram till hur arbetsmarknaden skall förbättras för kvinnor.

Anf. 32 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Det citat som Charlotte Branting läste upp gällde slutsatsen i den rapport som lämnats, den slutsats som dragits av dem som lämnat rapporten. Länsarbetsnämnden har inte dragit denna slutsats.

Länsarbetsnämnden har i rapporter som jag har fått inför denna interpellationsdebatt sagt att man avser att utveckla gruppmetodik vid arbetsförmedlingen och arbetsmarknadsinstitutet för att inspirera kvinnor att välja utbildning och yrke inom ett bredare område samt att tillsätta vägledningsgrupper som skall ge stöd till kvinnor att välja otraditionell och/eller satsa på mer kvalificerade utbildningar. Målet är att ge de unga kvinnor som bor i länet en sådan utbildning att de kan stanna kvar och arbeta i länet. Länsarbetsnämnden avser också att samverka med andra myndigheter inom länet för att åstadkomma detta. Den slutsats som länsarbetsnämnden drar är alltså inte densamma som dras i den av Charlotte Branting citerade rapporten.

Man kan självfallet inte dra den slutsatsen att man, bara för att man inte har lyckats till hundra procent med en metod som man har använt, därmed skall ge upp försöken att få en annan fördelning på olika yrken i detta land. Det skulle vara förödande om vi fann oss i att föra en så defaitistisk politik – det skall vi inte göra.

Charlotte Branting ställde en rad frågor till mig, men en del hör bättre hemma i debatten om budgeten, t. ex. hur mycket som skall satsas på JämO när det gäller tjänster.

Får jag säga ett par ord om ungdomslagen. Just nu håller vi i regeringen på med att försöka övertyga arbetsmarknadens parter om att de skall ta sitt fulla

ansvar och medverka till införandet av inskolningsplatserna, som ju skall vara ett komplement på den privata arbetsmarknaden. Ungdomslagens konstruktion är sådan att den passar framför allt på den offentliga arbetsmarknaden och bara till en del kan flyttas över till den privata. Riksdagen har emellertid varit enig om att införa ett annat system, med inskolningsplatser på den privata delen av arbetsmarknaden. Riksdagen har också varit enig om att hälften av inskolningsplatserna skall gå till flickor. Om vi inte på något sätt styr utvecklingen på det området är jag nämligen övertygad om – det låg också i Charlotte Brantings oro – att det kommer att bli ungdomslag inom den offentliga sektorn för flickor och inskolningsplatser inom industrin för pojkar, och det vore en olycklig utveckling.

Jag har för närvarande diskussioner med representanter för arbetsmarknadens parter om inskolningsplatserna, och det är verkligen min förhoppning att de snart skall leda till resultat på detta område, så att det blir fler platser i praktiken än det fåtal som vi för närvarande har lyckats åstadkomma.

När det gäller planeringen av länsinsatserna är det riktigt att det behövs större långsiktighet. Det är min avsikt att resonera om dessa frågor på det landshövdingmöte som jag i mars månad skall delta i – landshövdingarna är ju de högsta cheferna i länen. Jag hoppas att vi där kan finna vägar. Det är många myndigheter som måste vara inblandade, men landshövdingarna kan vara en väg att nå dessa olika myndigheter.

Glesbygdens kvinnor behöver ägnas mycket stor uppmärksamhet och omsorg. De försök som pågår i Tornedalskommunerna med att utnyttja arbetsmarknadspolitiska hjälpmedel på ett annorlunda sätt och med extra medel för att skapa sysselsättning i framför allt glesbygden hoppas jag ganska mycket på. Försöksverksamheten har varit i gång bara ett halvår, och det är för tidigt att dra definitiva slutsatser. Jag fick senast häromdagen en rapport som visar att det ändå är möjligt att med sådana här extraordinära insatser skapa nya arbetstillfällen också i kommuner som år efter år har drabbats av avfolkning. Jag tror att det är alldeles nödvändigt att vi ordnar jobb åt kvinnorna i de här kommunerna, annars kommer kommunerna inte att kunna fortleva. Med fortsatt avfolkning av unga flickor finns det inte förutsättningar för ytterligare framtidssatsningar. Därför är det ett måste att de nya satsningarna på jobb kommer även unga flickor till del.

Jag tycker att Iréne Vestlund på ett väldigt bra sätt sammanfattade den framtida arbetsmarknadens utseende. Hon sade att den breda arbetsmarknaden innehåller både omsorg och teknik. Det är så det är. Det som är vår uppgift är inte bara att bredda yrkesvalet, utan också att se till att de traditionellt kvinnliga yrkesområdena får ett bra innehåll, bra möjligheter till god lön och möjligheter till god arbetsmiljö och vidareutveckling. Det är lika viktigt som den frågeställning vi just nu diskuterar om ett breddat yrkesval.

Tredje vice talmannen anmälde att Charlotte Branting anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Anf. 33 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Självklart, Anna-Greta Leijon, är det mycket viktigt att uppvärdera också de yrken som brukar kallas traditionellt kvinnliga. Det är

någoting som har funnits i debatten allra längst, så det kanske vi inte alls behöver tvista om.

Men jag måste säga att jag är litet osäker på var Anna-Greta Leijon, arbetsmarknadsdepartementet och regeringen står när det gäller utvärderingen i Kopparberg. Jag måste få gå tillbaka till den.

Jag har inte fattat riktigt om arbetsmarknadsdepartementet har varit inblandat efter det att rapporten, som jag tycker är märklig, presenterades. Har Anna-Greta Leijon varit med och rekommenderat det som jag kallar en återgång till ett gammalt mönster, med en satsning på bl. a. avancerad kontorsutbildning, som jag tror att Anna-Greta Leijon kallade det? Svaret till Charlotte Branting stämmer faktiskt inte riktigt. Efter att ha granskat uttalanden i länsarbetsnämnden har jag funnit att man använder den här rapporten just på det sätt som vi kvinnor inte skulle vilja att man gjorde. Man hänvisar till rapporten, och en av de ansvariga säger så här: Egentligen har vi vetat om detta hela tiden – alltså att det var så svårt för de lågutbildade unga tjejerna som skulle gå AMU-kurser – men vi har värjt oss mot det inför trycket från olika håll. Man känner sig alltså pliktskyldigt tvungen att åta sig dessa uppgifter – från högre ort, kan man tänka sig. Nu tvingas vi acceptera kalla fakta. Vårt uppdrag är att få ut kvinnor i arbete, och då är utbildning i traditionella kvinnoyrken det bästa, säger den ansvarige på länsarbetsnämnden.

Det går inte med en sådan politik. Jag menar att vi härifrån måste uttala vårt stöd – och naturligtvis vore det särskilt värdefullt med ett stöd från Anna-Greta Leijons sida – för de kvinnor som inte vill ge upp, av typen Blåställskvinnor. De satsar enormt mycket på att hjälpa andra, trots att de redan själva har överunnit svåra hinder på vägen både i utbildningen och i de mansdominerade jobb de har.

Jag tycker också att det är viktigt att förmedla litet om detta vägval. Kia och de andra tjejerna i Blåställskvinnor säger så här:

”Det går inte att förändra könsroller över en natt. Men vi är på väg, inget kan stoppas oss nu. Inte ens vankelmod hos länsarbetsnämnden.

Att kämpa för att få samma villkor och värde som männen är nödvändigt. Själva har vi fått ett värde som vi nästan inte kunde drömma var möjligt. Vi tjänar också lika mycket som männen, deklarerar trion.”

Jag skulle vilja höra om inte Anna-Greta Leijon skulle kunna ta i på skarpen mot länsarbetsnämnder som är beredda att backa när det kan verka motigt och när man genom beställda rapporter bara får de svårigheter man visste om bekräftade.

Anf. 34 EWA HEDKVIST PETERSEN (s):

Herr talman! Eftersom Charlotte Branting talade om kvinnorna i glesbygden skulle jag vilja fästa uppmärksamheten på den motion som vi socialdemokrater har väckt under den allmänna motionstiden och som handlar just om kvinnors möjligheter att leva och arbeta i skogslänen. I motionen pekar vi på att det inte finns någon automatik i att arbetstillfällena i skogslänen också kommer kvinnor till del i lika hög grad som männen. För detta behövs särskilda insatser – både utbildningsinsatser och andra insatser. Vi framhåller bl. a. hur viktigt det är att man fortsätter att särredovisa kvinnornas villkor i

skogslänen, att man fortsätter att hela tiden hålla tummen på de problem som finns och vad man kan göra för att lösa dem.

Vi framför också att man bör fortsätta med den försöksverksamhet med arbetsmarknadsutbildning i företag som har förekommit i en del skogslän. Vi föreslår särskilda utbildningsinsatser för de unga kvinnorna, för annars är det risk för att de åker i väg till storstäderna – det ser vi redan nu. Vi framhåller att man måste ägna sig åt uppsökande verksamhet hos arbetslösa kvinnor i glesbygd, hos kvinnor som kanske aldrig haft ett arbete och som aldrig har kommit i närheten av de fina utbildningsinstitutioner vi har i kommunerna. Man bör söka upp dem och erbjuda dem olika möjligheter. Man måste se till att beredskapsarbeten inrättas också inom icke traditionella yrkesområden, och man bör särskilt stödja kvinnliga företagare.

Allt detta föreslår vi i vår motion. Jag tror att denna interpellationsdebatt har visat att vi är många som kan hjälpas åt om vi vill stödja kvinnor i skogslänen.

Anf. 35 IRÉNE VESTLUND (s):

Herr talman! Jag tycker det är synd att Viola Claesson läser in avsikter i rapporten till länsarbetsnämnden i Kopparbergs län som faktiskt inte finns där.

Jag sade i mitt anförande att teori och verklighet inte alltid stämmer överens. Det är tyvärr på det sättet. Jag anser att rapporten skall användas med varsamhet. Både jag, Viola Claesson och många andra vet att pendeln slagit över ganska långt när det gäller de insatser som gjorts inom arbetsmarknadsutbildningen. Jag har tidigare varit vårdlärare och kommer mycket väl ihåg de år när all arbetsmarknadsinriktad utbildning skulle ske inom vårdområdet. Dess värre var inte alla som fick den utbildningen lämpade för det arbetet. Om man i dag inte lyckas så bra inom de teknikorienterade utbildningarna, där utbildningsplatserna nu finns, tror man att satsningarna inom det området är misslyckade.

Jag instämmer i vad arbetsmarknadsministern sade, att det är den breda arbetsmarknaden och kvinnornas villkor vi måste värna om. I detta arbete bör man på ett lämpligt sätt ta vara på de erfarenheter som redovisas i rapporten. Man får inte ge upp därför att kvinnor med dålig grundutbildning och svagt självförtroende ibland litet hårdhänt har motats in i ett arbetsområde där det dess värre inte har funnits några Blåställskvinnor som kunnat ställa upp med den trygghet som kvinnor med låg utbildning faktiskt behöver för att kunna hävda sig på en jämställd arbetsmarknad. Jag ser inte läget som negativt utan som en möjlighet till ett avstamp för en ny utbildningsplanering inom Kopparbergs län.

Tredje vice talmannen anmälde att Viola Claesson anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Anf. 36 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Jag har ingenting emot att ta itu med vankelmodiga och trilskande länsarbetsnämnder. Men jag tycker att det i så fall skall vara en rättvis bedömning av dem. Jag vet inte vilka informationer Viola Claesson

har när det gäller att bedöma länsarbetsnämndens inställning i detta fall. I början av den här månaden har jag i varje fall via arbetsmarknadsstyrelsen fått uppgiften att länsarbetsnämnden har fattat ett beslut, som innebär att den kommer att fortsätta att arbeta för att bredda kvinnornas yrkesval och arbetsmarknad – och det tycker jag är bra.

Det projekt som det här gäller hör till de många projekt som vi nu har valt ut för att ge ytterligare stöd under detta år. Vi har gett länsarbetsnämnden i Kopparbergs län medel för att fortsätta en utvärdering av denna verksamhet. Jag funderade mycket noga innan jag fattade det beslutet, eftersom det fanns en hel del i den tidigare utvärderingen som jag satte frågetecken för. Jag satte också frågetecken för en del av de slutsatser som utredarna drog och som har refererats bl. a. i den här debatten. Men jag kunde även notera att dessa utredare själva sade att vad de nu anförde kunde göra att de anklagades för att vara reaktionära. De sade att "vi menar att vi vill ha en breddad arbetsmarknad, men vi tror inte att just de här metoderna är de rätta".

Då frågade jag mig själv: Skall jag nu säga att detta var en urbot dålig slutsats, eller skall vi se litet djupare och analysera vad det var som gjorde att de här kvinnorna som valde otraditionellt inte fullföljde utbildningen, inte lyckades på det sätt som vi hade hoppats på? Jag tror att vi också måste våga göra den typen av analyser för att lära oss hur vi skall hantera denna fråga i fortsättningen. Det är klart att det är mycket svåra ting som vi här jobbar med. Vi vet att kvinnor i en utsatt ställning, som är arbetslösa, som kanske är osäkra om sin egen situation, naturligtvis möter ett väldigt motstånd inom sig själva och hos omgivningen, när de dessutom skall gå in i ett otraditionellt yrke. De behöver allt stöd, och frågan är hur vi skall forma det stödet. Jag hoppas att också den här verksamheten i Kopparbergs län skall hjälpa oss att lära oss nya saker och att vi skall kunna ta nya tag för att nå en bättre ordning i framtiden.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Anmäldes och bordlades

Proposition

1986/87:72 Ändring i rättelagen (1975:635) m. m.

10 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställts

den 10 februari

1986/87:167 av Aina Westin (s) till statsrådet Bengt Lindqvist om den kommunala barnomsorgen:

Det har framkommit i olika undersökningar att LO-gruppernas barn i mindre utsträckning än andra kommer i åtnjutande av kommunal barnom-

Prot. 1986/87:68
10 februari 1987

Meddelande om interpellation

sorg. I SCB:s s. k. Ulf-undersökningar 1982/83 framkom att 18 % LO-barn, 26 % TCO-barn och 43 % SACO/SR-barn hade plats i daghem. En undersökning i dag skulle säkert visa på samma resultat.

I en motion i riksdagen 1986 föreslogs att en utredning skulle tillsättas med syfte att klarlägga varför LO-gruppernas barn i så liten utsträckning kommer i åtnjutande av kommunal barnomsorg och i övrigt belysa orsakerna till den sociala snedrekryteringen. Riksdagen instämde i kravet och uppdrog åt regeringen att få avgöra hur en sådan utredning skulle genomföras.

Frågan är då vad dessa skillnader beror på. En orsak är sannolikt att den kommunala barnomsorgen framför allt är anpassad för att tillgodose behovet av barnomsorg för de dagtidsarbetande föräldrarnas barn. Fyra av tio LO-kvinnor och var tionde TCO-kvinna med förskolebarn arbetade enligt en undersökning 1982/83 på obekvämt eller oregelbunden arbetstid. Så gör också en stor grupp småbarnspappor. Det är därför förvånande och ytterst allvarligt att så litet gjorts för att anpassa den kommunala barnomsorgen till behoven hos de grupper som arbetar på andra tider än vanlig dagtid.

1977 krävde Gunnar Nilsson m. fl. ett statligt ekonomiskt stöd till försöksverksamhet med nattomsorg. Motionen fick en positiv behandling, och regeringen ställde ekonomiska medel till förfogande för en försöksverksamhet med barnomsorg under hela dygnet i två kommuner, Luleå och Surahammar. Den utvärdering som skett av försöken i Luleå och Surahammar visar på positiva resultat. Det framgår klart att både barn och föräldrar fått det mycket bättre, vilket var det verkliga syftet. I dag är verksamheten permanent. Även Hofors och Göteborgs kommuner har ordnat med barnomsorg dygnet runt med samma goda resultat.

Socialtjänstkontoret har vid flera tillfällen understrukit hur viktigt det är att tillgodose behovet av barnomsorg för barn, vilkas föräldrar arbetar på obekvämt arbetstid, och att detta behov redovisas i kommunernas barnomsorgsplaner. Men den nuvarande barnomsorgsplaneringen ger endast sporadiska svar på vilka behov som verkligen föreligger. En LO-enkät 1975 visade bl. a. att över 80 000 barn till LO-familjer behövde barnomsorg på andra tider än de vanliga daghems- och fritidshemstiderna. Ingenting tyder på att situationen är annorlunda i dag.

De kommuner som i dag har nattomsorg har utan tvekan högre driftkostnader. Därför är det av stor betydelse hur statsbidragen för den kommunala barnomsorgen i fortsättningen kommer att utformas.

Med hänvisning till det anförda vill jag ställa följande frågor till statsrådet Bengt Lindqvist:

Har det utredningsarbete beträffande den sociala snedrekryteringen i barnomsorgen som riksdagen uppdrog åt regeringen att utforma påbörjats och i så fall efter vilka riktlinjer?

Nya statsbidragsregler för den kommunala barnomsorgen har aviserats. Kommer ett nytt förslag även att omfatta de extra kostnader kommuner har, vilka inrättar nattomsorg?

Meddelades att följande frågor framställdes

den 9 februari

1986/87:342 av *Jan-Erik Wikström* (fp) till utrikesministern om Raoul Wallenbergs öde:

Enligt tidningsuppgifter har företrädare från den sovjetiska ambassaden vid en presskonferens informerat om vad den sovjetiska regeringen svarat på den svenska regeringens frågor om Raoul Wallenberg.

Vilket svar har den svenska regeringen fått på sina framstötningar till den sovjetiska regeringen om Raoul Wallenbergs öde och när gavs detta svar?

1986/87:343 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till arbetsmarknadsministern om A-kassornas utbetalningsregler:

Jag har i flera år motionerat om att A-kassornas utbetalningsregler skall förändras. Orsaken är att ungdomar i oroväckande utsträckning missbrukat A-kassorna. Motionsförslagen har blivit avslagna. Nyligen har det framkommit från fackligt håll just att ungdomar i oroväckande hög grad missbrukat A-kassorna.

Är statsrådet beredd föreslå åtgärder för att A-kassornas utbetalningsregler förändras?

1986/87:344 av *Sten Svensson* (m) till finansministern om den statliga upphandlingen av entreprenadtjänster:

Länsstyrelserna i Stockholms län och Uppsala län har upptagit förhandlingar om att överlåta delar av städningen till ett statligt ägt aktiebolag. Något upphandlingsförfarande har *inte* föregått förhandlingarna. Inga andra företag har blivit tillfrågade.

Om den statliga upphandlingen bedrivs på det sätt som ovan nämnda exempel visar, omöjliggörs en konkurrens på lika villkor mellan statligt ägda bolag och privata företag inom resp. bransch.

Med anledning av det inträffade anhåller jag att få ställa följande fråga till finansministern:

Är regeringen beredd att vidta åtgärder med avsikt att klargöra för myndigheterna att all upphandling av entreprenadtjänster skall ske i enlighet med upphandlingsförfordningen, så att flera företag får vara med och lämna anbud?

Meddelande om frågor

1986/87:345 av *Iris Mårtensson* (s) till statsrådet Bengt Göransson om översyn av reglerna för närradion:

I proposition 1984/85:145 om närradion understryks närradions karaktär av lokal föreningsradio. Sändningarnas räckvidd skall normalt vara ca 5 km, men längre räckvidd bör kunna medges i enstaka fall. Under senare tid har närradionämnden emellertid fått in många ansökningar om förhöjd sändareffekt.

I propositionen diskuteras vidare närradioföreningarnas verksamhet. Dessa föreningars huvuduppgift är att förbereda fördelningen av sändningstid mellan de sändande sammanslutningarna på orten. Närradioföreningarna kan också få eget sändningstillstånd, som får användas för bl. a. provsändningar, sändningar från evenemang av gemensamt intresse och, i begränsad omfattning, för kommunal information. Efter det att de nya reglerna trädde i kraft har på en ort närradioföreningen delats upp i två konkurrerande föreningar.

Mot bakgrund av utvecklingen sedan reglerna trädde i kraft vill jag ställa följande fråga till statsrådet:

Anser statsrådet att det finns anledning att se över reglerna för närradion när det gäller sändningsområdets storlek och närradioföreningarnas ställning?

1986/87:346 av *Hugo Hegeland* (m) till kommunikationsministern om servicen vid järnvägsstationerna:

Kommunikationsministern har vid flera tillfällen framhållit hur angeläget det är att SJ satsar på god service. SJ gör emellertid tvärtom när man stänger stora järnvägsstationer redan kl. 21.00 och låter resenärerna stå utomhus i blåst, regn och kyla och vänta på sena och försenade tåg, t. ex. i Falkenberg.

Med anledning härav vill jag fråga:

Vilka åtgärder är kommunikationsministern beredd att vidta för att väntande resenärer skall få erfara ett minimum av rimlig service från SJ?

1986/87:347 av *Ulla Orring* (fp) till bostadsministern om tillgången till vissa uppgifter i det centrala fastighetsregistret ur sårbarhets- och säkerhetssynpunkt:

Sveriges samtliga fastigheter finns numera samlade på data i ett centralt fastighetsregister.

Förutom arealuppgifter, lagfart och in-teckningar anges fastighetens läge med x- och y-koordinater i rikets koordinatsystem med en noggrannhet inom 10 meter.

Enligt uppgift har en utomstående person lyckats ta fram en rad känsliga uppgifter om örlogsbasen på Muskö.

Med anledning härav frågar jag om statsrådet ämnar vidta några åtgärder för att minska riskerna inom det nuvarande systemet för registrering av

fastighetsläge i rikets koordinatsystem inte minst ur sårbarhets- och säkerhetssynpunkt.

Prot. 1986/87:68
10 februari 1987

Meddelande om frågor

1986/87:348 av *Margareta Hemmingsson* (s) till justitieministern om åtgärder mot visst slag av bilolyckor:

I USA har ca 800 olyckor hänt där bilmärket Audi 100 varit inblandat – några med dödlig utgång. Bilen har plötsligt börjat "skena", samtidigt som bromsarna slutat fungera.

Bilproducenten har, efter stark kritik från konsumentorganisationerna, beslutat återkalla bilmodellen.

Märket säljs också i Sverige, och en olycka med dödlig utgång har redan hänt. En kvinna dödades, och en man skadades svårt. Den svenska återförsäljaren vägrar dock att återkalla bilarna.

Mot denna bakgrund vill jag till justitieministern ställa frågan:

Är statsrådet beredd att vidta åtgärder för att förhindra ytterligare olyckor?

1986/87:349 av *Daniel Tarschys* (fp) till statsrådet Bengt Göransson om schemalaggningen av arbetet i grundskolans lågstadium:

Schemalaggningen av lågstadiets skolarbete angår inte bara lärare och barn, utan också barnens föräldrar och dem som är ansvariga för fritidsomsorgen.

Gruppindelning i de lägsta klasserna leder ofta till att eleverna börjar vid olika tider olika morgnar. Detta skapar i sin tur svårigheter för de föräldrar som vill följa sina barn till skolan och kan i fler fall än som eljest hade behövts göra det nödvändigt för barnen att vistas på fritidshem både före och efter skolan. Härigenom ökar också de kommunala kostnaderna för fritidsomsorgen.

Med anledning av en folktopimotion uttalade sig riksdagen i fjol (SoU 1985/86:31 s. 12 och s. 20) för ett obligatoriskt samråd mellan å ena sidan skolan och å andra sidan samtliga föräldrar och de ansvariga för skolbarnomsorgen. Ett sådant samråd borde ske varje år före schemalaggningen. Riksdagens mening gavs regeringen till känna.

Mot denna bakgrund ber jag att få fråga skolministern:

Vilka åtgärder har regeringen vidtagit med anledning av riksdagens beslut?

1986/87:350 av *Barbro Sandberg* (fp) till industriministern om arbetsmarknaden i norra Uppland:

Situationen på arbetsmarknaden i norra Uppland är kritisk. SSAB:s rapport om stora inskränkningar i verksamheten, bl. a. gruvdriften i Danne-mora, innebär ytterligare försämringar och är därför mycket allvarlig.

Med anledning härav vill jag ställa följande fråga till industriministern:

Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att säkra den framtida sysselsättningen i norra Uppland?

Prot. 1986/87:68
10 februari 1987

1986/87:351 av *Karin Israelsson* (c) till arbetsmarknadsministern om deltidsarbete:

Meddelande om frågor

Arbetsmarknadsministerns uttalande den 9 februari 1987 att deltidsarbetande missbrukar systemet med arbetslöshetsersättning har upprört många. Det är allmänt känt att många deltidsarbetande, särskilt kvinnor inom vård- och serviceyrken, vill arbeta heltid. Den möjligheten försvåras av att det inte alltid finns heltidsarbeten att tillgå. Särskilt utmärkande är detta i glesbygdsområden, där ett deltidsarbete ofta kan vara enda alternativet. Då tar man hellre detta deltidsarbete i stället för att gå helt arbetslös. Att då förvägra dessa rätten att erhålla ersättning från A-kassorna upp till heltidstjänst innebär i praktiken en uppmaning till arbetslöshet. De deltidsarbetandes villkor på arbetsmarknaden t. ex. vid sjukdom och pensionering är redan klart sämre än för dem som arbetar heltid. Därför framstår arbetsmarknadsministerns uttalande som mycket anmärkningsvärt.

Med anledning av arbetsmarknadsministerns uttalande vill jag ställa följande fråga:

Vilket råd och vilken ekonomisk trygghet vill arbetsmarknadsministern ge dem som söker heltidsarbete men som endast kan erbjudas deltidsarbete?

1986/87:352 av *Rolf Kenneryd* (c) till statsrådet Bengt K. Å. Johansson om prisstoppet:

Av regeringens pressmeddelande från presskonferensen den 30 januari 1987, då det nuvarande prisstoppet aviserades, framgår att detta skall gälla tills vidare. Av massmediereferaten framgår dock att man sagt att det skall gälla ungefär en månad. Stig Malm verkar ha fått löfte om ett längre prisstopp.

Jag vill fråga statsrådet:

Hur länge avser statsrådet att prisstoppet skall gälla?

1986/87:353 av *Siw Persson* (fp) till industriministern om naturreservatet Måkläppen:

Falsterbo-Foteviken-området står på den s. k. CW-listan, dvs. våtmarker av internationell betydelse. Området är på ca 7 150 ha, huvudsakligen grunda vattenområden. I området ingår som naturreservat Måkläppen på 425 ha. Måkläppen är landets enda rörliga naturreservat och förflyttar sig snabbt och mycket märkbart. Under de senaste 40 åren har ön "vandrat" bortåt 100 m österut, dvs. den västra sidan har oupphörligt eroderats av havet, och sanden har förts bort.

Ingen vet vilken roll den sedan flera decennier pågående sandtäckten vid Sandflyttan spelar. Ingen vet heller hur mycket Sandflyttan betyder som näringsområde för de nästan utrotade gråsälarna, som använder Måkläppens stränder och revlar till rastning och fortplantning, samt omgivande vatten att fiska i. Måkläppens sälar är förmodligen avgörande för hela Östersjöstammens av gråsäl. Bara det är anledning nog att skydda deras yttersta utpost.

Vilken roll har naturskyddsbesluten beträffande Måkläppen spelat när regeringen tagit ställning till frågan om sandsugning vid Sandflyttan i Öresund?

1986/87:354 av *Karl-Anders Petersson* (c) till finansministern om en parlamentarisk skatteberedning:

Under hösten har representanter från regeringen uttalat skilda uppfattningar i frågan om en parlamentarisk skatteutredning skall tillsättas. I finansplanen aviserar regeringen att man skall bjuda in oppositionspartierna för överläggningar om den framtida skattepolitiken.

Avser finansministern att dessa överläggningar skall utmynna i ett tillsättande av en parlamentarisk skatteberedning?

1986/87:355 av *Margó Ingvardsson* (vpk) till socialministern om utbildning i mammografi:

Efter utvärderingen av försöken med riktade mammografikontroller i Kopparbergs och Östergötlands län är det väl dokumenterat att mammografiscreeing kan minska dödligheten i bröstcancer. För att möjliggöra allmänna hälsokontroller med mammografi anslog riksdagen för budgetåret 1986/87 1 880 000 kr. för utbildning i mammografi för röntgenläkare och röntgenassistenter. Av dessa medel beräknas endast 1 220 000 kr. att tas i anspråk för verksamheten.

Med anledning härav frågar jag socialministern:

Vad är orsaken till att befintligt anslag inte använts?

1986/87:356 av *Lars-Ove Hagberg* (vpk) till industriministern om strukturplanen för SSAB:

Den nya SSAB-styrelsen har framlagt en strukturplan. Över 2 200 jobb skall försvinna. Utifrån statens avtal med nya ägare i SSAB – avtal som ännu ej behandlats av riksdagen – har den nya SSAB-styrelsen presenterat en s. k. SSAB:s kärnaffär. Satsning på tunnplåt med dithörande metallurgi och vidareförädling skall vara "huvudaxeln" i SSAB. Ett fullt genomförande av den s. k. kärnaffären blir förödande för stålindustrin och sysselsättningen på alla SSAB-orter.

Jag vill fråga industriministern:

Kommer staten som majoritetsägare i SSAB att tillåta att uteslutande strikt affärsmässighet och börsintroduktion av SSAB skall få förorsaka arbetslöshet och ökad regional obalans?

1986/87:357 av *Viola Claesson* (vpk) till miljö- och energiministern om utsläppen från Volvos biltillverkning i Göteborg:

I en frågedebatt i riksdagen den 29 januari om den starkt förorenade luften på Hisingen i Göteborg hänvisade statsrådet bl. a. till att överläggningar med Volvo skulle äga rum inom kort. Av tidningsreferat framgår att regeringen

Prot. 1986/87:68
10 februari 1987

Meddelande om frågor

avser att föreslå "strängare regler" när det gäller utsläppen från biltillverkningen om inte Volvo självmant redovisar vilka åtgärder som måste vidtas. Mötet med Volvo ägde rum den 2 februari, men utan att Volvo presenterat åtgärdsförslag som kan godtas av myndigheterna.

Jag vill därför fråga statsrådet:

Vilka strängare regler ämnar regeringen nu föreslå för att få bilindustrin inkl. Volvo att rena sina utsläpp?

1986/87:358 av *Viola Claesson* (vpk) till statsrådet Georg Andersson om innebörden av begreppet trovärdig/icke trovärdig vid prövningen av asylärenden:

De två asylsökande turkiska medborgarna, kurderna Yilmaz Yelken och Thasin Özdemir, vilka vistats i Sverige sedan november 1984, har i dagarna drabbats av beslut om utvisning och verkställighet. I Turkiet har de suttit i fängelse med hänvisning till medlemskap i organisationen Halkin Kutulus – Folkets frihet. Trots dokumentation från de asylsökande har de av myndigheterna avfärdats som "icke trovärdiga". De båda männen lever under en hård psykisk press och en av dem har drabbats av djup depression.

Mot bakgrund av det anförda frågar jag invandrarministern:

Vilken juridisk grund finns för myndigheternas beteckning trovärdig/icke trovärdig i olika asylärenden?

1986/87:359 av *Maria Leissner* (fp) till statsrådet Georg Andersson om arbetsbelastningen på invandrarverket:

Mot bakgrund av den hårda arbetsbelastningen på invandrarverket vill jag fråga om invandrarministern har för avsikt att ta något initiativ i syfte att förstärka invandrarverkets personal?

1986/87:360 av *Kjell A. Mattsson* (c) till bostadsministern om bostadsförbättringsverksamheten i storstadsområdena:

I avsikt att främja produktionen av nya bostäder godkände riksdagen på förslag av bostadsutskottet (BoU 1986/87:7 s. 28–29) i december 1986 ett regeringsförslag som innebar att regeringen bemyndigades att besluta om rambegränsningar för bostadsförbättringsverksamheten på vissa orter. Bostadsutskottet anförde dock i nämnda betänkande att det fanns anledning att noga överväga i vilken omfattning och efter vilka riktlinjer rambegränsningarna borde beslutas. Stor hänsyn borde tas såväl till den pågående som till den förestående ombyggnadsverksamheten och till sysselsättningen på byggarbetsmarknaden. Detta gav riksdagen regeringen till känna.

Med anledning av riksdagens beslut har regeringen den 18 december beslutat att för storstadsområdena får bostadslån för ombyggnad av bostäder under 1987 uppgå till högst 30 % av 1986 års ombyggnadsvolym i området. Om särskilda sysselsättningsskäl föreligger kan en ombyggnadsvolym om 50 % av 1986 års volym medges. Regeringens beslut slår hårt mot ombygg-

nadsverksamheten i storstadsområdena. Det kan knappast heller anses ligga i linje med riksdagens beslut.

Med hänvisning till riksdagens tillkännagivande om ombyggnadsverksamheten och mot bakgrund av regeringens beslut vill jag fråga bostadsministern följande:

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta i avsikt att uppfylla riksdagens beslut om ombyggnadsvolymens omfattning i storstadsområdena?

12 § Kammaren åtskildes kl. 17.08.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Olof Marcusson

Prot. 1986/87:68
10 februari 1987

Meddelande om frågor